

Če bo ljudstvo v Trstu in Slovenskem Primorju složno, če bodo Slovenci in Italijani složni v vprašanju in čujanju ljudskih pridobitev, tedaj ljudstvu ne more nihče ničesar.

TITO

ZGODOVINSKA URA PRIMORSKE

Dogodki zadnjega tedna so pokazali, da je ljudstvo Trsta, Pulja, Gorice in drugih krajev Primorske dočakalo svojo veliko zgodovinsko uro, v kateri se odloča njegova usoda, zrelo in pripravljeno. Mogočna drama primorskega ljudstva se je mahoma in nepričakovano pričela odpletati tako da kljub vsem stiskam današnjega dne obeta da bo prišel dan ko bo s polno svobodo poplačano za vse pretekle muke. Globoka vera, da je ni vanje sile na svetu, ki bi mogla iztrgati iz rok ljudstvu tiste njegove pravice, ki se jih je ono samo priborilo, doživlja te dni na Primorskem svoje sijajno potrdilo.

Z umikom Jugoslovanske armade od Soče in Trsta so naenkrat splahneli v prazen nič vsi zlobni očitki o enostranski aneksiji in vsi pikri ugovori o svojevolsnem reševanju primorskega vprašanja. Sedaj stoji primorsko ljudstvo goloroko na svojih lastnih tleh trdno zaupajoč vase, in volja, ki jo v tem trenutku izraža to ljudstvo, zato ni nič več običajna politična manifestacija, marveč pomeni nepreklicni in dokončni izraz njegove samoodločbe, pomeni dokončni in nepreklicni temelj bodočega mednarodnega položaja Primorske. Dosej se so nasprotniki Jugoslavije sklicevali na italijansko manjšino na Primorskem. V tej usodni zgodovinski uri pa je ta italijanska manjšina sama rešila svoje vprašanje in zato so enodušne in veličastne manifestacije italijanskega prebivalstva v Trstu, v Pulju in drugod za demokratično oblast in Titovo Jugoslavijo mnogo več kot običajna politična manifestacija — one pomenijo samoodločbo italijanske manjšine na Primorskem, one pomenijo dokončno rešitev primorskega vprašanja. In kakor ni mogel takšen politični razvoj presenetiti onega, ki je dosledno zaupal v demokratično rešitev narodnega vprašanja, pa je moral tem večje zaprepačenje vzbuditi pri onih, ki niso verjeli v demokratičen razvoj na Primorskem in katerim je italijanska manjšina na Primorskem služila kot glavni argument za njihove protidemokratske teze. Današnja zgodovinska ura je napravila križ čez vse njihove jalove račune in vprav italijanska manjšina na Primorskem je postala v današnjem zgodovinskem trenutku prednja straža Primorske v njeni borbi za dokončno osvoboditev, vprav ona je dignila prapor za dosledno demokratično rešitev primorskega vprašanja. Zato danes doživlja Primorska svojo zmagoslavno zgodovinsko uro in vsem onim, ki so hoteli narediti primorsko vprašanje za težko vprašanje, je primorsko ljudstvo samo olajšalo njihove zamotane račune s tem, da je samo rešilo svoje vprašanje tako, da je samo odločilo o svoji usodi.

Dogodki, ki so se v preteklem tednu odigrali v Trstu in po vsej Primorski, so postavili na laž račune vseh tistih, ki v svoji malodušnosti niso verovali, da bo Primorska kdaj doživela svojo odločilno zgodovinsko uro, ki so v svoji površnosti spregledali, da današnja Primorska ni tista Primorska, kakršna je bila leta 1918 in ki so bili v svoji izkvarjenosti prepričani, da bo zgodovina s ciničnim nasmeškom zaprla knjigo krvavih žrtev primorskega ljudstva in tako za večno opeharila izmučeno ljudstvo za grenko zasluženo sadove njegove triletne borbe za suverenost in ljudsko samoodločbo. Zgodovina je ponovno preklcala vse one omahljivce, ki so videli v umiku Jugoslovanske vojske iz Trsta in od Soče dokončni polom vseh sanj in vseh upov trepečega primorskega prebivalstva. Ta umik je le še prillil olja v gorečo domovinsko ljubezen Primorske in ta umik Jugoslovanske vojske se je zato spremenil v blesteči triumf Jugoslavije po vsej Istri, Primorju in Trstu, tako da je ta vojska odhajala s slavo osvoboditeljice, noseča v svojih rokah vse svoje divne lavorike, da jih nekoč ponese zopet nazaj v kraje, kjer se je prvič okrasila z njimi. Ta armada miru in bratstva je namreč odhajala zaradi miru, trdno uverjena, da se slej ko prej vrne, ker more samo ona zopet povrniti mir zemlji, katero je zapuščala. Danes namreč na Primorskem ni več miru, in prav tista italijanska množica Trsta, zaradi katere so zavezniki zahtevali umik Jugoslovanske armade, danes zahteva od zaveznikov njeno vrnitev. Italijanska množica, ki se te dni giblje po tržaških ulicah in katere število je doseglo 100.000 ljudi, oznanja glasno vsemu svetu, da ni Titova armada tlačila njene volje, marveč da je bila, nasprotno, ta armada njena velika zaščitnica in njena osvoboditeljica. In če so zavezniki zahtevali zaradi te italijanske množice v Trstu »objektivno vojaško upravo«, danes prav tista italijanska množica od njih tudi zahteva, da mora biti njihova uprava v resnici objektivna in da zato nikdar ne sme postati zaščitnica fašizma. Zato danes svet s pozornostjo gleda na to upravo, če bo izpolnila dano besedo

in kako bo razbrlila sum, ki ga je 28. maja izrazil angleški časopis »Manchester Guardian«, ko je zapisal, da obstoja nevarnost, da bodo vsi evropski narodi videli v Angliji »ono nazadnjaško silo, ki skrbi za to, da zatre demokratične sile v deželah, ki jih je osvobodila«.

Zgodovina ne pozna cinizma in zato ona niti ničesar zastoj ne podari, pa tudi plačila ne kratki tistemu, ki se je boril za svojo zgodovino. Zato Primorska ne bi mogla doživeti današnje zgodovinske ure, ako se ne bi borila zanj in ona ne bi mogla postati nepremagljiva politična postojanka, ako se ne bi odzibala v trdi zibelki triletne krvave narodne vstaje, ako ne bi poslušala pesmi svobode Titovega vojaka, ki je štirideset dni s svojo armado bedel ob tem severnem delu Jadranskega morja nad njenim vstajanjem. Ako ona ne bi doživela tega, ne bi bila to, kar je danes: glasnica svoje lastne suverene volje, ki odmeva po vsej Evropi in ki vzbuja zaprepačenje pri tiranih. Prekalila in rodila se je Primorska, kakršna je ona danes, v krvavem boju za svobodo in zato danes ona more zmagovati tudi brez vojne, zmagovati kot neodoljiva politična sila, ki si je pridobila svoje neizpodbitne pravice v teku te vojne. Kajti Primorska dandanes že zdavnaj ni več samo Primorska, ona je danes mnogo več: ona je postala osrednje evropsko vprašanje prvega reda, ob katerem se bo morala odločiti vsa Evropa, ali je načelo o samoodločbi veljavno ali ni veljavno. Zato je bilo v temelju zgrešeno mnenje tistih, ki so mislili, da Primorska s svojo vstajo ni ničesar dobila in da je ona le pomilovanja vredna žrtev svojega lastnega domoljubnega zanosa, da je ona leta 1918 izgubila svojo svobodo, ker se ni borila zanj in leta 1945 zopet izgubila isto svobodo, čeprav se je borila zanj.

Zgodovina namreč ni prikrajšala Primorske za njeno plačilo in čeravno ona danes še ne uživa polne svobode, pa vendar doživlja svojo veliko zgodovinsko uro, ki ji daje poročilo, da ji ne uide njeno dokončno plačilo. Plačilo pa, ki ga je Primorska za svoje čisto domoljubje že prejela iz rok zgodovine in ki bistveno spreminja njen današnji položaj napram onemu iz leta 1918, je predvsem trojno:

Prvič: Zaradi svoje triletne borbe za svobodo je Primorska dočakala oni srečni trenutek, ko ji je prinesla prvo svobodo tista Jugoslovanska armada, ki je armada njenih lastnih sinov, borečih se v njenih junaških vrstah. Zavaljo tega si ni mogel tuje prilastiti pravice, da bi nastopil v vlogi njenega osvoboditelja in zavoljo tega lahko Primorska danes pove vsemu svetu, da se je osvobodila iz svojih lastnih moči in da zato ne rabi tujeja nadzorstva. Ako je leta 1918 Primorska delila svojo usodo s poraženimi avstrijsko vojsko in bila zasedena od Italije kot ene izmed takratnih zmagovitih sil, je leta 1945 zmagovita Jugoslovanska armada izpraznila del njenega ozemlja šele na tujo zahtevo, potem ko jo je v celoti osvobodila, kar se zdalec ni eno in isto in o čemer bo bližnja bodočnost najprej pokazala, da nikakor ni eno ter isto. V tem obstoji prva velika razlika med položajem Primorske leta 1918 in leta 1945 in to je prvo veliko zgodovinsko plačilo Primorski za njeno triletno narodno vstajo.

Drugič: Iz svoje borbe je razvila Primorska svojo ljudsko oblast, ki je izraz njene samoodločbe in njene suverenosti. Zavaljo tega danes tuje ne more odstraniti te oblasti, ne da bi obenem javno potepal v prah načelo o pravici narodov do samoodločbe. Ako je bila torej Primorska 1918 pasivni objekt mednarodnega špekulacij velikih sil, je ona postala danes aktivni činitelj mednarodnega življenja, ki bo s svojo samoodločbo sama opredelila svojo usodo. To je drugo veliko zgodovinsko plačilo Primorski za njeno svetlo domoljubje, za dragoceno kri njenih sinov, ki so jo prelili za svojo domovino.

Tretjič: S svojo nesebično, kakor biser čisto borbo za svobodo je Primorska potegnila za seboj italijanske množice Trsta in se za vselej združila z njimi v neločljivo bratsko celoto. Zato so danes, v težki uri, prav te italijanske množice Trsta najglasnejši klicar Primorske, ki terjajo od vsega sveta svobodo za to zemljo, svobodo v Jugoslaviji. Ako je bila leta 1918 italijanska manjšina na Primorskem leglo šovinizma, ima leta 1945 slovanško prebivalstvo Primorske in Istre v tej italijanski manjšini svojega najboljšega, najzvestejšega in doslednega demokratičnega zaveznika. To je tretje veliko zgodovinsko plačilo Primorski za njeno nesebično borbo za svojo domovino, za njeno neskaljeno človečnost.

Zato položaj Primorske leta 1945 še zdalec ni enak njenemu položaju leta 1918 in ni enak zavoljo tega, ker se je Primorska borila za svojo svo-

V Moskvi dosežen sporazum o sestavi poljske vlade narodne enotnosti

Lista nove vlade, v katero bodo stopili predstavniki demokratičnih strank iz Poljske in tujine bo objavljena v kratkem v Varšavi

Moskva, 23. junija. (TASS.) Kakor je že bilo javljeno, so bili ljudski komisar za zunanje zadeve ZSSR Molotov, britanski veleposlanik Sir Archibald Clark Kerr in veleposlanik Združenih držav Amerike Harriman opolnomočeni od krimskone konferenca treh zaveznških sil, da se posvetujejo s članičasne poljske vlade in z drugimi demokratičnimi voditelji iz Poljske in iz tujine, da bi se preosnovala časna poljska vlada na širši demokratični osnovi z vključitvijo demokratičnih voditeljev iz Poljske same in izmed Poljakov v tujini in da bi se sestavila časna poljska vlada narodne enotnosti. Med 17. in 21. junijem se je vršila vrsta sestankov med članičasne poljske vlade in drugimi demokratičnimi voditelji iz Poljske in iz tujine, ki so bili prišli v Moskvo, zaradi preosnove časne poljske vlade in zaradi sestave časne poljske vlade narodne enotnosti. Kot rezultat teh sestankov med članičasne poljske vlade in zgoraj omenjenimi demokratičnimi voditelji, je bil dosežen popoln sporazum o sestavi časne poljske vlade narodne enotnosti na zgoraj omenjeni podlagi. Besedilo tega sporazuma, ki je bil predložen komisiji za poljsko vprašanje, se glasi takole:

»Predstavniki časne vlade poljske republike: predsednik Boleslaw Bierut, podpredsednik Wladyslaw Kowalski, ministrski predsednik Edward Osobka-Morawski in ministrski podpredsednik Wladyslaw Gomulka; demokratični voditelji iz Poljske: dr. Wladyslaw Kiernik (ki je prišel namesto Wincentyja Witosa, ki je zbolel), dr. Henryk Kolodziejski, prof. dr. Adam Krzyzanowski, prof. Stanislaw Kutrzeba in Zygmunt Zalawski; poljski demokratični voditelji iz tujine Stanislaw Nikolajczyk, Antoni Koleszicki (ki je prišel namesto ing. Juliusza Zakowakega), kakor tudi Jan Stanczyk — ki so prišli v Moskvo na povabilo komisije, postavljene na osnovi krimskih sklepov in sestoječe iz Molotova, ljudskega komisarja za zunanje zadeve ZSSR, sir Archibald C. Kerra, veleposlanika Velike Britanije in Averella Harrimana, veleposlanika Združenih držav ameriških. Zgoraj omenjeni predstavniki časne vlade poljske republike kakor tudi demokratični voditelji iz Poljske in iz tujine, prepričani, da zahteva čut narodnega dostojanstva in suverenost poljske države, da poljske zadeve rešijo Poljaki sami, so dosegli popoln sporazum o preosnovi časne vlade republike Poljske. Ta sporazum je iz-

ražen v naslednjih odločitvah, ki so bile soglasno sprejete:

1. Povabilo Wincentyju Witosu iz Poljske in Stanislawu Grabskemu iz tujine, da se pridružita predsedstvu narodnega sveta Poljske.

2. Vključenje Wladyslawa Kiernika in Czeslawa Wyceha iz Poljske kakor tudi Stanislaw Nikolajczyk, Jana Stanczyka in Meczislawa Thuguta iz tujine v vlado narodne enotnosti.

3. Popolna sestava vlade narodne enotnosti bo objavljena v Varšavi v naslednjih nekaj dneh. Obenem je bilo odločeno, povabiti k sodelovanju pri državnem delu število poljskih demokratičnih voditeljev, ki dozdaj bivajo v tujini, med njimi Popiela, predsednika delavske stranke (Stromictwo pracy) kakor tudi Kolodzieja in Zakowakega. Predsednik Bierut je sporočil komisiji, sestoječi iz Molotova, Kerra in Harrimana, zgoraj omenjene sklepe. Opolnomočenci krimskone konferenca kot komisije za poljska vprašanja, so sprejeli z zadoščenjem sporazum, ki je bil dosežen med časno poljsko vlado in drugimi demokratičnimi voditelji iz Poljske in iz tujine o sestavi časne poljske vlade narodne enotnosti.

Zasedanje Vrhovnega sovjeta ZSSR v Moskvi

Moskvi, 23. junija. (TASS.) V veliki palači Kremlija se je vršilo prvo zasedanje Vrhovnega Sovjeta ZSSR po zmagi nad fašistično Nemčijo. Ze mnogo pred pričetkom zasedanja so galerije in lože v dvorani zasedli odposlanci vseh narodnosti zveze ter številni gostje, med katerimi so bili najboljši sinovi dežele, ki so z orožjem branili domovino na bojiščih in oni, ki so z junaškim delom v zaledju pripomogli Rdeči vojski k zmagi brez primere. V stranskih ložah so bili člani diplomatskega zbora, tujih vojnih misij in dopisniki sovjetskega in inozemskega tiska. Prvo zasedanje po veliki zmagi sovjetskega ljudstva se je otvorilo na zgodovinski dan 22. junija — točno štiri leta po dnevu, ko so horde Hitlerjeve vojske, oborožene do zob, prekoracile sovjetko mejo in vdrla na ozemlje ZSSR. Fašistična Nemčija je sedaj uničena in v sreču Sovjetske zveze — Kremliju se je sestel Vrhovni Sosvet ZSSR, da sprejme prvi zakon dobe miru. Na zasedanju so se ob predsedniški mizi pojavili predsednik Zveze Andrejev, predsednik Sovjeta Narodnosti Švernik in njihovi pomočniki. Ko se je pojavil v vladni loži maršal Stalin, so prisotni na zasedanju z navdušenjem pozdravili vrhovnega poveljnika Rde-

če armade, ki je vsa težka štiri leta vodil s trdno roko ljudstva velike dežele k zmagi nad odvratnim sovražnikom. V bližnjih ložah so zavzeli mesta Molotov, Kalinin, Vorosilov, Kaganovič, Mikojan, Ivanov, Kručev, Beria, Malenkov, Voznesenski, Zukov, Bulgakin, člani predsedstva Vrhovnega sovjeta ZSSR in ljudski komisarji. Predsednik Andrejev je otvoril zasedanje Vrhovnega Sovjeta. Po nasvetu ljudskih komisarjev ZSSR je zasedanje vzele v pretres eno samo vprašanje: Načrt zakona za demobilizacijo starejših letnikov v vojski. Be-

Poljska begunska »vlada« na sramotnem odru

New York, 23. junija. (Reuter.) Radikalni »PM« piše v svojem uvodniku o moskovski razpravi: »Nedvomno pomeni ta razprava konec poljske begunske vlade. Ta vlada ne more preživeti tega neuspeha. Najprej je bila politično nedostopna, nato pa je prešla k vojaški sabotaži, ko je bilo prelivanje krvi prav tako brezupno kot izdajalsko. Njena taktika se je pokazala prav tako neprimerna, kot je bila njena socialna osnova reakcionarna. Za stvar ob-

sedo je povzel odposlanec Seleznev, ki je predlagal, da se vnese v dnevni red zasedanja Vrhovnega Sovjeta ZSSR vprašanje, ki ga je stavila vlada — načrt zakona za demobilizacijo starejših letnikov. Dnevni red je bil enodušno potrjen. Poslanec Zimenkov je predlagal, naj se prečita in razpravlja predlog za zakonski osnutek na zasedanju zbornice. Tudi ta predlog je bil soglasno sprejet. Andrejev je nato dal besedo generalu Antonovu, načelniku vrhovnega štaba Rdeče vojske. Po poročilu generala Antonova se bo načrt zakona obravnaval in odobril na drugem zasedanju Vrhovnega Sovjeta ZSSR. S tem je bila prva seja zasedanja zaključena. Prihodnja seja je določena za 23. junij.

nove Poljske, ki je bilo potrebno bolj širokogrudnih energij in večjega razuma, kot so jih pokazali londonski Poljaki. V zgodovini še ni bilo primera, da bi begunska vlada tako zamudila vse prilagodnosti, ko je bila njena dežela osvobodjena.«

Sovjetska zveza bo zasedla področje v srednji Nemčiji

London, 22. junija. (Reuter.) Vojaški dopisnik londonskega »Timesa« pravi, da se britanske in ameriške čete pripravljajo, da bodo odšle v Berlin zased področja, ki jim pripadajo, ter da smatrajo, da se bo ta premik izvršil v bližnji bodočnosti. Tudi so javili, da bodo Rusi zasedli v kratkem, verjetno danes, široko področje v srednji Nemčiji, ki je v območju njihove okupacijske zone, katerega pa so zasedli Amerikanci v teku končnih zmagovitih operacij.

Nemški nacisti še vedno prihajajo v Španijo

Moskva, 22. junija. (TASS.) New York, Dopisnik časopisa »Chicago Daily News« v Bernu poroča, da so zavezniški vojaški krogi izjavili, da nacisti še nadalje prihajajo v Španijo v kamufiliranih nemških bojnih letalih. Smatra se, da nacisti tajno pošiljajo v portugalsko pristanišče Caldas de Taipas. Poročajo tudi, da se bivši nemški diplomati iz Madrida in Lizbone skrivajo sedaj v Caldas de Taipas, kjer se poslužujejo tajne radio postaje za zvezo z nacisti v Nemčiji.

Poljski in češkoslovaški državniki v Moskvi

Moskva, 23. junija. (TASS.) V Moskvo so prispeli češkoslovaški ministrski predsednik Fierlinger z ženo, minister za narodno obrambo general Svoboda, minister za zunanjo trgovino Ripka, minister za zdravstveno zaščito Prohazka, pomočnik ministra za zunanje zadeve Clementis in drugi. Istočasno je prišel veleposlanik ZSSR v

Češkoslovaški. Zorin. Na osrednjem letališču so dospele pozdravili podpredsednik Sveta ljudskih komisarjev in ljudski komisar za zunanje zadeve ZSSR Molotov, pomočnik ljudskega komisarja za zunanje zadeve Višinski, pomočnik komisarja za zunanjo trgovino Stepanov, podpredsednik moskovskega sovjeta Jasnov in drugi visoki predstavniki civilne in vojaške oblasti.

Moskva, 23. junija. (TASS.) Dne 21. junija je predsednik sveta ljudskih komisarjev ZSSR Stalin sprejel predsednika poljskega narodnega sveta g. Bieruta in predsednika časne vlade poljske republike g. Osobka-Moravskega, prejemu so prisostvovali podpredsednik g. Gomulka, zunanji minister g. Zimowski, g. Schwalbe in poljski veleposlanik Modzelewski. Ljudski komisar za zunanje zadeve ZSSR Molotov se je tudi udeležil razgovora.

Dr. Vladimir Seliškar.

Izjava maršala Tita italijanskim antifašistkam Trsta in Slovenskega Primorja

V četrtek 21. junija ob petih popoldne je maršal Tito sprejel delegacijo italijanskih antifašistk iz Trsta in Slovenskega Primorja, ki so bile navzoče na antifašističnem ženskem kongresu v Beogradu.

Članice delegacije so izrazile veselje, da morejo osebno tolmačiti maršalu Titu čustva italijanskih žena. Italijanski del prebivalstva je gledal v prihodu jugoslovanske armade v naše kraje krono svojih naporov in žrtv za osvoboditev izpod fašističnega jarma, smatral ga je za svoje popolno osvobodjenje in za priključitev k demokratični federativni Jugoslaviji, — so poudarile delegatke.

Tudi sam sem se prepričal, da je dejal maršal Tito, da je tudi italijanski del ljudstva na našem ozemlju globoko in neomajno zvezan s federativno Jugoslavijo. Jugoslavija je sedaj nova država, ki ima v njej vsak narod popolno možnost za gospodarski in kulturni procvit. Osnovana je na načelih resnične demokracije. V njej je zagotovljena nacionalna enakopravnost in polna socialna svoboda. V njej se danes uresničuje boljši način življenja. Delavci in antifašisti v Trstu so to razumeli in razumljivo je, da žele živeti v tej in takšni skupnosti. Sedaj je situacija taka, da nadaljeval maršal Tito, da smo morali začasno umakniti svoje čete.

To ozemlje je prišlo pod kontrolo zaveznikov. Prepričujemo nas, da to ne prejudicira rešitev, ki bo padla na mirovni konferenci. Bojim se za pridobitev Narodne oblasti, ker bodo fašistični elementi, ti znani sovražniki italijanskega naroda, ne samo v Trstu, temveč tudi v Italiji poskušali kaliti mir in preprečevati napredni razvoj v Trstu in okolici. Jasno je, da mi ne bomo mogli vplivati na različne stvari tam, dokler je taka situacija, toda poskusili bom vse, zahtevajoč, da se spoštuje narodna

oblast. V tej težki situaciji je odvisno od ljudstva samega, če bo ljudstvo v Trstu in Slovenskem Primorju složno, če bodo Slovenci in Italijani složni v vprašanjih in čuvanju ljudskih pridobitev, tedaj ljudstvu nihče ničesar ne more. To je prvo jamstvo. Na mirovni konferenci pa se bo stvar dokončno rešila.

Potem ko se je ena izmed delegacije zahvalila maršalu Titu za njegove besede, ki bodo tamkajšnje ljudstvo spet ohranile, je nadaljeval: »Povedati hočem še nekoliko besed o tem, kako mi gledamo na odnose z italijanskim narodom sploh. Mi želimo, in tudi potrebno je, da italijanski nacionalisti v Trstu to vedo, da živimo v najboljših odnosih z italijanskim narodom.

Naš narod pozdravlja to močno antifašistično gibanje v severni Italiji. Vse njihove uspehe smatramo mi za naše lastne uspehe. Prepričan sem, da bo napolnil čas, ko bodo obstojali med Jugoslavijo in napredno, demokratično, resnično demokratično Jugoslavijo — jaz namreč verujem, da si bo nekega dne italijanski narod vendarle izvojeval svojo svobodo — zelo dobri odnosi. Dokler pa se italijanski narod ne bo priboril svoje svobode, je naša naloga, da s svojim vzgledom pokažemo, kako se ureja notranje življenje in kako žive ljudje pri nas, kako žive vsi narodi Jugoslavije, glede na to, ali so Slovenci ali druge narodnosti. Mi bomo to pokazali s svojim vzgledom in veselilo nas bo, ako bomo s tem svojim vzgledom pomagali italijanskemu narodu.

Vsa nesreča je v tem, da je reakcija v Italiji še vedno močna, toda kljub temu sem prepričan, da se med Italijo in Jugoslavijo nikdar več ne da postaviti onega jezika, kakršen je obstojal med njima poprej. Naše načelo je, da naj se narodi sami na temelju svoje lastne volje odločijo in da oni sami povedo, v čigavih me-

lah hočejo živeti. To je naše osnovno načelo. Mi ne težimo za osvajanjem tujih ozemelj, niti nismo željni pokrajin, v katerih se naš slovenski živelj ne nahaja v večini.

Kar se tiče Trsta, more to mesto kot veliko industrijsko središče z velikim pristaniščem doživeti veliko bodočnost in gospodarski procvit samo v okviru Jugoslavije, v kateri bi uživalo primerno avtonomijo. Nobeeno veliko mesto ne more uspevati brez primerne zaledja. Mesto, ki je odrezano od svojega zaledja, more samo životariiti in nazadovati, namesto da bi napredovalo. Jaz mislim, da ljudstvo v Trstu to ve in da brani svoje interese in svojo bodočnost. Zato tu ne more biti govora o kakem osvajanju z naše strani, marveč gre za samoodlobo na temelju Atlantske karte. Zato je potrebno, da ljudstvo v Trstu vzdrži in ono mora vzdržati.

Na koncu svojega govora je maršal Tito poudaril, da je bila takšna rešitev glede Trsta sprejeta v interesu miru in da se je treba zaradi tega izogibati vsem eventualnim spopadom. »Svetu je znano, da je te kraje osvobodila naša armada za Slovence in Italijane, ki tamkaj prebivajo.«

Potem, ko se je maršal Tito podrobneje seznanil z današnjim položajem v tej pokrajini, je poudaril, da obstoji krivica, ki se dela tamkajšnjemu ljudstvu, v tem, da se temu prebivalstvu, ki je bilo do zadnjega trenutka prijateljsko razpoloženo napram zaveznikom, jemlje sedaj to, za kar se je ono več kot tri leta na svojem teritoriju borilo zoper fašistične sile. To je vsekakor neprijetno in to nas žali, ker vemo, kakšne žrtve je dalo to ljudstvo.

Po razgovoru so se delegatke prisrčno poslovile od tovariša Tita in odnesle s seboj domov njegove pozdrave in njegove želje za nadaljnje uspehe.

Iz Trsta in Primorske Za demokratična načela in priznanja naših civilnih oblasti

Dne 20. junija sta Pokrajinski narodno-osvobodilni odbor za Slovensko Primorje in Trst ter Osvobodilni svet v Trstu izročila vladam Velike Britanije, Združenih držav Amerike, Sovjetske zveze in Jugoslavije noto, v kateri ugovarjata sporazumu, ki so ga vlade Velike Britanije, Združenih držav in Jugoslavije sklenile v pogledu Slovenskega Primorja in Trsta, ker vladi Velike Britanije in Združenih držav Amerike v predlogih, ki sta jih stavili Jugoslaviji, nista upoštevali volje primorskega in tržaškega ljudstva, ter so bila na ta način kršena demokratična načela Atlantske listine, za katera so se bojevale in se žrtvovale množice združenih narodov in tudi prebivalstvo Slovenskega Primorja in Trsta.

Dalje ugovarjata ravnanju zaveznikih vojaških oblasti, ker nameravajo po svojem programu z dne 12. junija t. l. vzpostaviti stanje pred 8. septembrom 1943, torej znova uveljaviti fašistične zakone in fašistični

sistem vladanja in tako primorskemu ljudstvu odvzeti sadove osvobodilne borbe ob strani zaveznikov, to je ljudsko demokracijo;

ker hoče zavezniška oblast upravljati Slovensko Primorje in Trst na način, s katerim upravlja okupirane dežele premaganih sovražnikov;

ker zavezniške vojaške oblasti v Slovenskem Primorju in Trstu zapostavljajo demokratične ustanove Pokrajinskega narodno-osvobodilnega odbora in Osvobodilnega sveta v Trstu, ki ju je ljudstvo postavilo po svoji prosti volji.

Končno Pokrajinski narodno-osvobodilni odbor za Slovensko Primorje in Osvobodilni svet za Trst pozivata vladi Velike Britanije in Združenih držav Amerike, naj njune vojaške obveznosti spoštujejo demokratične pravice ter priznajo dejansko stanje civilne oblasti Pokrajinskega narodno-osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst ter Osvobodilnega sveta v Trstu.

(Iz »Primorskega dnevnika«.)

Velika manifestacija v Kopru

Trst, 21. junija. Nad 10.000 ljudi je 19. junija manifestiralo v Kopru iz solidarnosti za antifaš. množice, ki so ostale na oni strani demarkacijske črte, pod zavezniško vojaško oblastjo. Koper še ni videl take manifestacije in tudi druga mesta Istre ne. Manifestacija je bila veličasten dokaz solidarnosti in skupni borbi in v skupni težnji za ohranitev in utrditev ljudske oblasti na vsem ozemlju Slovenskega Primorja. Pred množico so morali nastopiti govorniki, in sicer tov. Dušan, tajnik Narodno-osvobodilnega odbora za Koper, komandant mesta Kopr, tajnik Izvršnega osvobodilnega odbora za Koper, tov. Vojmir in drugi.

Iz te manifestacije je nad desetisočglava množica poslala resolucije predsedniku Velike Britanije Churchill in predsedniku Združenih držav Amerike Trumanu: »Slovenci in Italijani izražamo ob priliki italijansko-slovenske protifašistične manifestacije svoje globoko začudenje in nezadovoljstvo nad zavezniško vojaško upravo in organi policije v Trstu in ostalih krajih Slovenskega Primorja, ki so

prišli na podlagi velikega sporazuma med Veliko Britanijo, Združenimi državami Amerike in Jugoslavijo pod vojaško upravo angleško-ameriških čet. Ves svet ve, da je narodna, ljudska oblast v Slovenskem Primorju rezultat naše vsenarodne borbe proti fašizmu, da so bili naši narodno-osvobodilni odbori in tržaška konzulta izvoljeni na najbolj demokratičen način, to je od ljudstva samega. Zato je protivno temu, da bi bila spet oživiljena fašistična uprava, kot kvestura, prefektura in sodišče na podlagi zakona prd 8. septembrom 1943. leta. Tako dejanje bi rodilo odločen odpor vsega ljudstva zato, ker bi tako ravnanje pomenilo teptanje narodne volje. S tem, da so si Slovenci v Trstu in Slovenskem Primorju izbrali svojo oblast, so s stare fašistično upravo dokončno obračunali in jo zavrgli. Od ljudstva postavljena oblast računata na podporo Vas in na podporo vaših svobodoljubnih narodov, ki ne bodo dopustili, da bi bila naša kri prelita zaman, v borbi za samoodlobo naroda, ki smo jo v Trstu in Slovenskem Primorju že dosegli.

Volitve v Bolgariji

Beograd, 22. junija. (Tanjug) Sofijski radio javlja, da je bolgarsko notranje ministristvo poslalo vsem občinam poziv, da pripravijo spiske za volitve, ki morajo biti gotovi najkasneje do 25. junija.

Predsednik češkoslovaške republike sprejel predstavnike sovjetske kulture

Moskva, 22. junija. (Tass) Praga: Predsednik češkoslovaške republike Edvard Beneš je sprejel predstavnike sovjetske kulture, ki so obiskali Češkoslovaško, podpredsednika vseveznega društva SSSR za kulturne odnose z drugimi deželami Karaganova, akademika Cicina, člana akademije za zdravniške vede Parina, prof. Egolina, ljudskega umetnika SSSR Kozlovskega in druge. V nedeljo je veleposlanik SSSR v Češkoslovaški Zorin priredil sprejem v čast predstavnikov sovjetske kulture. Sprejemu je pri-

sostvoval ministrski predsednik Fierlinger, podpredsednik Gottwald, minister za informacije Kopetsky, predstavniki znanosti, literature in umetnosti, Češkoslovaške. Sovjetske znanstvenike in umetnike je pozdravil sovjetski veleposlanik Zorin in ministrski predsednik Fierlinger. V imenu sovjetske skupine je odgovoril Karaganov. Dne 19. junija so sovjetski znanstveniki in umetniki odpotovali v Moskvo.

Važna seja tržaške Konzulte

Trst, 20. jun. (United Press.) Tržaška konzulta je imela važno sejo, na kateri je predsednik podžrtal Aleksandrov proglas, s katerim se razveljavijo zakoni, uvedeni z 8. septembrom 1943 v Trstu in Slovenskem Primorju. To področje nima nihče skupnega z Italijo. Tedanja prefektura, magistrat, policija in sodišče so bile fašistične ustanove in ljudstvo noče, da bi se zopet uvedle. Konzulta je nadalje proslila zavezniško vojaško oblast za odobritev prometa z zaledjem zaradi preskrbe mesta s hrano in kurivom.

Konferenca v San Franciscu je utrdila enotnost velesil

London, 22. junija. (Reuter.) Čeprav konferenca v San Franciscu še vedno zaseda, lahko mirno rečemo, da je dejansko že zaključena, zakaj vsa politična vprašanja so bila nedavno rešena in sedanjih razgovori se vršijo samo še med tehničnimi strokovnjaki. Čeprav morda še vedno obstajajo kakšne majhne težave oziroma nesporazumi, moremo reči, da je »Velikih pet« zduženo izšlo iz dolge konference. Vsi narodi so uvideli in spoznali, da je v njihovo lastno korist, če se organizacija Združenih narodov zgradi na tesni medsebojni povezanosti »Velikih petih«.

Ker je politično delo že končano, imajo zastopniki narodov resen namen pospešiti dovršitev tehničnih formalnosti. Samo podpisovanje ustanovne listine bo trajalo osem ur, čeprav bodo potek slovesnosti močno skrajšali in čeprav bodo osnutki v nekaterih tujih jezikih podpisali pozneje v Washingtonu.

Zastopniki polagajo veliko važnost ne samo na besedično ustanovne listine, temveč tudi na tolmačenje »Velikih petih« glede njihovega obnašanja v različnih okoliščinah. Iz tega sledi zagotovilo, da se bodo le redko zatekli k pravici veta in še to samo v določeno opisanih okoliščinah in položajih, v katerih bodo uporabili ali jim pa dati možnost častnega umika. Vsa ta vprašanja se bodo v glavnem urenila izven okvira ustanovne listine ter bodo temeljila na »gentlemanskem dogovorcu«, ki sicer do neke mere veže, na drugi strani pa spet daje gotovo prožnost ustanovni listini.

Veliko zadoščenje je povzročil enoglasen sprejem izjave, da so Francu za vedno zaprta vrata na konferenco. Predlog o izključitvi je stavil mehiški delegat Quintanilla. Ta predlog so podpirale tudi Zedinjene države in je bil skrbno sestavljen ter je obravnaval sovražnike in bivše sovražnike Združenih narodov. Zanimivo je bilo opazovati nabito polno galerije, ki so odmevale od ploskanja. Včasih so se ališali tudi vzkliki, čeprav je to na konferenci prepovedano. Tudi zastopniki sami so čisto ploskali. Vendar pa je tudi v tem pogledu prišlo do majhnega iznenadenja. Argentinsko zastopstvo je namreč nepremično sedelo. Celo, ko se je vršilo glasovanje ter je bil predlog enoglasno sprejet, se argentinski zastopnik niso zganili. Rečemo lahko, da je vprašanje Franca iznenadilo mnogo zastopnikov, ker ni nihče pričakoval, da bi pod obstojnimi okolišninami kdo predlagal, da naj bi Španija postala članica Združenih narodov. Vsak teden so se vršile

konference, izdani so bili pamfleti, v katerih so rotili člani, naj zavzamejo neizprosno in odklonilno stališče napram pripustitvi Franca. Prvi teden konference je podoben predlog podpiralo nad 40

južnoameriških državnikov. V njem so poudarjali, kako neprijateljsko stališče je zavzela Španija napram zaveznikom med vojno. Sedanja izjava in njeno sprejetje je verjetno odmev teh dogodkov.

Organizacija ustanove Združenih narodov

Washington, 23. junija. (Reuter.) Reuterjev dopisnik sporoča, da je danes razporeditveni odbor konference združenih narodov dokončal načrt ustanovne listine za novo zvezo narodov, glede katere se je sporazumelo 50 držav.

Nadaljujoč svoje delo na podlagi, ustvarjeni v Dumbarton Oaksu in Jaiti, so Združeni narodi dokončno izdelali sistem skupne varnosti in medsebojne pomoči proti napadalcu. Ta načrt gre glede obveznosti in podrobnih ukrepov dalje, kot je šlo staro Društvo narodov ali katera koli ališna zamisel, ki se je dosedaj pojavila v svetovni zgodovini.

Petdeset narodov se je sporazumelo, da ustvarijo in formalno organizirajo naslednje ustanove:

1. Mednarodni varnostni svet, katerega stojijo ob strani združeni načelniki

Maršal Smuts o upravi mandatnih ozemelj

San Francisco, 23. junija. (Reuter.) Maršal Smuts, predsednik mandatne komisije za uporabo odvisnih ozemelj je rekel, da se nova shema mandatne uprave razlikuje po svojem cilju zelo od one starega Društva narodov. Načelo zaupniške uprave se sedaj uporablja na splošno v zaščito vseh odvisnih ozemelj, ne pa kot prej samo na bivša nemška in

štabov, ki neprestano zasedajo ter budno pazijo, če kje morda ne grozi nevarnost vojne, in ki morajo takoj ukreniti vse potrebno, da se ta nevarnost odvrne že v začetnem stanju razvoja.

2. Glavna skupščina, ki predstavlja svetovni parlament ali forum, kjer narodi sveta, veliki in majhni, morejo s svetom govoriti.

3. Gospodarske in socialne ustanove, ki naj preprečijo, da se ne bi razvile take gospodarske razmere, ki bi mogle privedi do vojne.

4. Mednarodno sodišče s širšim mednarodnim zastopstvom, kot je bilo staro svetovno razsodišče.

5. Stalno mednarodno tajništvo, ki naj daje nasvete, akribi za pomoč in vzporedno delovanje teh ustanov.

bivša turška ozemlja. V novem sistemu obstoje popolnoma rešene oblačilje, tako da se bo dvignilo splošno stanje kolonialne uprave po celem svetu, ako se bodo te dolžnosti izvedle. Splošno zboljšanje bodo povzročila ta nova načela, ki bodo prinesla tudi nove ideje ljudstvom odvisnih ozemelj.

holandski in belgijski predstavniki, ker je Köln tečajna točka varnostnega sistema proti ponovitvi nemškega napada na zahodu.

Izvedelo se je, da so se sporazumeli, da bo francoska cona obsegala pokrajino Baden in ves Posaarje. Francoski nadzor nad Posaarjem je vprašanje izrednega pomena za Francijo s stališča izkoriščanja posaarskih premožnikov in možnosti pritegnitve njegovih virov za francosko industrijo, ki sedaj počiva zaradi velikega pomanjkanja premoga.

London, 23. junija. (Reuter.) Luksemburški radio danes sporoča, da so britanske čete uradno prevzele od Američanov upravo v Kölnu. Spuščen je bila ameriška zastava, a na njeno mesto so ob svečanosti v mestnem središču dvignili britansko zastavo.

Iz Koroške

V občini Bekštajn so hitlerjanci po odhodu jugoslovanske armade kirili lažne vesti, da je jugoslovanska vojska z rekvizicijami napravila ljudem veliko škodo. Zaradi takih vesti, je angleška vojaška uprava z okrožnico pozvala občine na Koroškem, da javijo višino nastale škode. Zupanstvo v Bekštajnu se je z javnim razglasom obrnilo na prebivalstvo in ga pozvalo k prijavi škode. Nihče v celi občini Bekštajnu, katera je ena izmed največjih na Koroškem, pa ni prijavil, da bi mu bili jugoslovanski vojniki prizadejali kako škodo. Tako je bila ta lažnjiva in grda propaganda hitlerjancev v občini razkrinkana.

Z občinsko upravo ljudje niso zadovoljni. Po odhodu jugoslovanske armade je deželna vlada v Celovcu imenovala za župana občine Bekštajn, Janka Janeza iz Beljaka. Vsi člani občinskega odbora razen enega odbornika so hitlerjanci. Med njimi se nahajajo prav tisti ljudje, ki so leta 1942, zakrivil, da je bilo 26 slovenskih antinacističnih družin pregnanih z njihovih kmečkih domov v občini in interniranih v taboriščih v Nemčiji, na njihova posestva pa naseljeni zagrizeni nacisti. Med pregnanimi družinami so bile znane narodne družine borca Peka Franca iz Rut, Parmana iz Podgorja, Uršiča Antona iz Ratenc. Od teh pregnanih družin se skoro nobena še ni vrnila in oblasti na Koroškem se do danes niso zganile, da bi te krivice popravile, tako da gospodarijo na posestvih teh slovenskih pregnancev še vedno naseljeni nacisti.

Zelo veliko ogorčenje med ljudstvom je povzročilo dejstvo, da so okupacijske oblasti izvršile rekvizicijo živine in živil pri družini Peka Franca p. Makule s Rut. Ta družina je med vojno ogromno pretrpela po nemških lagerjih in sam gospodar in sin sta osvobodilni borbi žrtvovala svoji življenji. Ljudje sklepajo, da dajejo hitlerjanci okupacijskim oblastem lažnjive informacije in ovajajo demokratično usmerjene ljudi. Tudi žandarji

iz Bač ob Baškem jezeru, ki so zbežali pred jugoslovansko vojsko, zavedajoč se svojih zločinov, so se vrnili na svoja službena mesta in zopet čitijo nacistične.

Večina znanih nacističnih zločincev se še vedno svobodno kreta, še vedno širi nacistično propagando, sodeluje v upravi, pri policiji in še naprej terorizira resnične antifašiste. Svobodno se kretajo torej ljudje, ki so krivi nebroj žrtv koroškega ljudstva v poslednjih letih. Ljudje, ki so sodelovali pri najbolj odvratnih zločinih. Naj omenimo le enega, ki je bil izvršen skoraj na predvečer osvobojenja.

27. aprila 1945. leta je bil ob sedmi uri večer napaden III. bataljon koroškega odreda v bližini posestva slovenskega kmeta Šadovnika p. Peršmana v Podpeci pri Železni Kapli. Ko je borba že ponehala in so se SS-ovci morali umakniti s štirimi mrtvimi, so pri odhodu štirje Gestapovci stopili v hišo in vso družino postrelili, nato pa zažgali še hišo. Našim se je pozneje nudil strašen prizor. Šadovnikova žena je ležala v mlaki krvi in imela v naročju otročička, kateremu gestapovski divjaki tudi niso prizanesli. Njeno truplo, kakor truplo tega otročička, 12 let stare hčere in 10letnega sina so bila nepopisno razmrčarjena. Gestapovci so ustrelili tudi poglavarja družine Šadovnika in ostalih pet otrok ter Šadovnikovo teto in 85 let staro mater, ki so vsi skoraj popolnoma zgoreli v goreči domačiji. Družina Šadovnik je skozi tri leta z največjim postrvovanjem podpirala borbo koroških partizanov.

Ti zločini vpijejo do neba po takojšnjem strogem in pravičnem kaznovanju teh nacističnih zverin, ki se še vedno svobodno sprehajajo po Koroškem.

V Plajberku za Dobračem je še vedno v orožniški službi Wurzer, ki je zagrizen nacist in je antinacistične prebivalce, zlasti delavce v rudniku in v zaporu prepeval, brcal in skakal po njih z okovanimi čevlji. Na vesti ima domačina Mihkoviča.

Prva javna razprava proti vojnim zločincem v Ljubljani

Danes dopoldne ob 9. uri se je v porotni dvorani na ljubljanskem sodišču pred izrednim vojaškim sodiščem pričela obravnava proti 11 vojnim zločincem in domačim izdajalcem, o katerih smo že poročali v prejšnjih dveh številkih. Predsednik sodišča, ki sodi tem težkim vojnim krivcem, je kapetan Bogataj Bogomir; člani senata so: major Lokar Mirko, major Klavž Stanek, kapetan Počkaj Miro in partizan Štemberger Rado; sekretar sodišča je pa dr. Ogrizek Marjan. Obtožnico je podal javni tožilec Slovenije major Stante Jernej in poročnik dr. Bele Ivan, za branilca obtožencev pa sta bila določena ljubljanska odvetnika dr. Mojzer Anton in dr. Muc Vilko. Ta proces je prvi v vrsti procesov, ki bodo pred slovenskim narodom in vso svetovno javnostjo razkrinkali do podrobnosti težke zločine, ki jih je fašizem izvršil v naši domovini. Razumljivo je zato, da bo sodba izrednega pomena in predmet velike pozornosti vse naše javnosti.

Na zatočni klopi sede tile zločinci in slovenski izprijenci: propagandni šef Heimabunda v Celju, renegat nemške narodnosti Paidasch Edvard, Ortsgruppenführer, oziroma namestnik Bauernführerja za celjsko okrožje; Nemeč Skoberne Pavel, propagandni šef v Braslovcah; Slovenec Robida Viktor, celjski župan, zagrižen nacist in personalni referent v Heimabundu; Nemeč Himmer Robert; konfident in nemški komisar Nemeč Krell Jože in intelektualni vodja nemštva ter goreč pobornik germanizacije na Štajerskem, odvetnik nemške narodnosti dr. Skoberne Jurij. Narče Velikonja, predsednik Zimske oziroma Socialne pomoči, eden idejnih vodij belogardizma in pozneje domobranstva; Kosmač Rudolf, narodni izdajalec in konfident; Jelen Franc, fašistični konfident v službi Italijanov; Bitenc Jože, domobranski nadporočnik, komandir 6. čete na Raketu in aktivni voditelj in organizator teroristične organizacije »Črne roke« ter njegov pomočnik Arhar Franc.

Vsi ti obtoženci so bili pobudniki, organizatorji, pomagači in neposredni izvrševalci množičnih ubijanj, mučenj, nasilnega izseljevanja prebivalstva, odgonov na prisilno delo, požigov, uničevanja in ropanja državne imovine, funkcionarji terorističnega aparata in terorističnih obojženih formacij. Krivci pa so ti izvržki posebno kot ovaduhli in iniciatorji za množična in načrtna ubijanja slovenskih ljudi v koncentracijskih taboriščih.

Potek razprave

Porotna dvorana ni bila dovolj prostorna, da bi sprejela vse, ki so se zanimali za potek procesa. Da pa bi občinstvo lahko kljub temu zasledovalo proces, so bili na trgu pred sodiščem nameščeni zvočniki, ki so prenašali razpravo in okoli katerih so se zbirale številne skupine. Ko je predsednik sodišča kapetan Bogataj Bogomir pričel z obravnavo, so po vrsti sedli na zatožno klopi vsi obtoženci. Mrki in zakrknjenih obrazov so obsedeli na okkazanih jim mestih. Zrli so večinoma topo predse ali pa v tla, le redko se je ta ali oni ozrl proti zapisnikarjem. Predsednik sodišča je vprašal vsakega obtoženca posebej po njegovih osebnih podatkih.

Čitanje obtožnice

Obtožnico proti vsem navedenim zločincem je prebral javni tožilec Slovenije major Stante Jernej. Razkril je vsa nečeta podla zločina, ki so jih zagrešili obdolženci in zahteval zanje kazni po členu 16. uredbe o vojaških sodiščih. Občinstvo je z zanimanjem zasledovalo čitanje obtožnice in čisto poseglo vmes z medklici. Poslušalci so na cesti in v dvorani ogorčeno izražali mnenje, da je smrt premila kazen za tolikšna grozodejstva.

Najprej je javni tožilec za Slovenijo pokazal kako so fašistični osvaja-

jalci prišli v našo deželo, da bi naš narod iztrebili.

Ni mogoče popisati vseh zločinov, ki so jih izvršile na slovenskem ozemlju znane pijane nemške horde in njihovi domači pomagači. Sovražnik je za izvrševanje rabeljske službe nad miroljubnim slovenskim narodom pripeljal s seboj v svojem Einsatzu oddelke proslule državne tajne policije in žandarmerije, razne SS-odrede in druge izbrane izvrške slovske družbe, za prevzem oblasti. Zunanemu sovražniku se je takoj s prvimi dnem pridružil in ga podprl domači izdajalec, ki se je za to rabeljsko službo po navodilih iz Tretjega Reicha šolal in vežbal že pod Jugoslavijo v Kulturbundu. S prvim dnem vdora okupatorjevega Einsatzu v naše dežele se je začela strahovlada, ki je doslej edinstvena v zgodovini civiliziranih narodov. Nemški okupator je začel »upravljati« slovske dežele v smislu svojih nacističnih načel. O nujnosti iztrebljenja slovskega življa. Množične aretacije ljudstva po mestih in vaseh, bestialna mučenja po zaporih in taboriščih, prisilna množična izseljevanja prebivalstva, odgoni v taborišča in na prisilno delo ter končno množična ubijanja so spadala v dnevno roko delstvo okupatorjevega terorističnega aparata.

Za vsa opisana grozodejstva nemškega okupatorja na slovenskem ozemlju so neposredno odgovorni tudi tisti domači izdajalci, ki so okupatorju pripravljali pot, izzivali konflikte, z njim sodelovali, ga hujskali, mu dajali informacije in neposredno izvrševali njegove odredbe.

Med domače izdajalce spadajo predvsem in brez izjeme vsi člani nemškega Kulturbunda v predaprilski Jugoslaviji. Schwäbisch-deutscher Kulturbund je bil na videz društvo za gojitev in širjenje nacizma v Jugoslaviji. To društvo je bilo že v predaprilski Jugoslaviji povezano z nacistično stranko v Nemčiji. Kulturbund je pripravljal okupacijo Slovenije, zbiral podatke in sestavljal sezname zavednih ljudi za izselitev in odgon v taborišča. Nacisti iz Nemčije so že za časa predaprilske Jugoslavije posiljali v naše kraje svoje agente pod tujimi imeni, da so dajali Kulturbundu navodila za njegovo delo in da so sami obdelovali določena jim okrožja. Tako je prihajal v Celje poznejši Kreisführer Dorfmeister pod imenom Berg in se tu sestajal s štajerskimi Kulturbundovci. Nadalje je vsako leto prihajal v Celje dr. Sütte, poznejši Kreisführer v breziškem okrožju, ki o njem sam obdolženi Paidasch pravi, da je bil »bog čez življenje in smrt«.

Po vdoru nacističnih hord na ozemlje Slovenije je Hitler pozval štajerskega Gauleiterja, rablja Überreiterja, naj mu čimprej germanizira deželo. Ves nemški teroristični aparat in z njim vred domači izdajalci so se z gorečo vnemo lotili tega rabeljskega posla.

Germanizacijo na Štajerskem je bilo treba v smislu Hitlerjevega povelja izvesti čimprej. Izbran je bil sistem »vročec t. j. brezobzirne takojšnje germanizacije. Temu namenu so služila sledeča sredstva:

1. izseljevanja in odgoni v taborišča.
2. zadušitev slovske besede in uničenje slovske knjige;
3. priučevanje nemščine.

Okupator pa se z germanizacijo dežele in prebivalstva še ni zadovoljil. Šel je še dalje. Prebivalstvo na zasedenem ozemlju je skušal preoblikovati tudi politično v voljne hitlerjance in naciste. Temu namenu je služil Heimabund.

Štajerski Heimabund, ki mu je stal na čelu prosluli Steindl, je bil politična organizacija, ki naj bi zajela vse prebivalstvo na okupiranem ozem-

lju. Bil je orodje, s pomočjo katerega so skušali nacisti pognati tudi slovensko prebivalstvo v borbo za nemški novi red. Bil je instrument, ki je izžemal kri in znoj slovskega ljudstva za koristi tiranskega tlačitelja.

Organizacija Heimabunda v okupirani slovske deželi se je pričela meseca aprila 1941 z javnim pozivom na prebivalstvo za pristop in včlanjenje. Pristop v Heimabund pomeni izjavo za Hitlerja in za Reich. Kdor je odklonil pristop, je bil pregnan iz dežele. Organizacija Heimabunda je bila razčlenjena na okrožja, ki so jih volili Kreisführerji, ti so si postavljali Ortsgruppenführerje, le-ti pa Zellenführerje in Blockführerje. Na ozemlju Štajerske je bilo 7 okrožij za mesto Maribor in za okrožja: Maribor, Ptuj, Ljutomer, Celje, Brežice in Trbovlje.

V okviru Heimabunda se je osnovala tudi vojaška formacija »Wehrmannschaft in pozneje Volkssturm«. Te formacije so služile za varnost dežele. Iz njih so med drugim sestavljali t. zv. Einsatz za pohode zoper partizanske odrede. Pri Heimabundu so bili osnovani še številni drugi uradi, kakor za propagando, kmetijstvo, prehrano, nastanitve, šport itd.

Funkcije v Heimabundu so dobivali le zanesljivi in zaupanja vredni ljudje, ki so s poprejšnjim delovanjem dokazali, da so že dovolj prežeti z nacističnim duhom in da so zmogni nacističnih metod. Kot končna nagrada za izkazane rabeljske usluge je sledil sprejem v nacistično stranko NSDAP.

V nadaljnjem poteku vojne se je Heimabund vedno bolj razvijal v orodje za pobijanje narodno-osvobodilnega gibanja.

Na tem mestu je treba ugotoviti zgodovinsko dejstvo, da osnovne ljudske množice našega naroda niso podlegle okupatorjevemu nasilju. Vsa grozodejstva niso mogla zlomiti odporosti našega naroda. Navdušenje za narodno osvobodilno gibanje je raslo z dneva v dan in se širilo kakor val v morju vedno dalje in globlje.

Drugo zgodovinsko dejstvo je, da se je naša v Ljubljani izdajalska klika, ki je podprla okupatorjevo borbo proti narodno osvobodilnemu gibanju. Delo te klike predstavlja najbolj žalostno poglavje slovske zgodovine. Gre tu za poskus peščice nekdanjih oblastnikov in njihovih hlapcev, da rešijo za vsako ceno svoje položaje z obojženo borbo in zločini zoper naraščajoče novo slovensko in jugoslovansko osvobodilno gibanje. V dosegu tega cilja se je ta klika povezala z italijanskim fašističnim okupatorjem navzlic temu, da so ji bili nauk in vse zločinske metode fašizma dobro znani in navzlic temu, da je okupator izvajal ta grozodejstva nad slovenskim narodom. Ustanovljena je bila bela garda (MVAC), ki je kot sestavni del italijanske vojske pričela borbo proti partizanski vojski. Proti narodno osvobodilnemu gibanju je ta klika zagnala val umazane propagande. Borce narodno-osvobodilne borbe za svobodo je prikazovala kot roparje, morilce in folovaje. V svoje umazane namene je zlorabila celo versko čustvovanje našega naroda, ko je zagnala krik, da je vera v nevarnosti. Sleherno sredstvo je bilo dobrodošlo, da bi se odvrnile ljudske množice od narodno-osvobodilnega gibanja. Medtem, ko so se idealni sinovi naroda borili proti okupatorju, pa so se politični vodje te klike družili s fašističnim italijanskim visokim komisarjem in drugimi predstavniki fašistične Italije. Njihovo orožje, bela garda, pa je morila in pobijala naše borce za svobodo in naše itak že težko trpeče ljudstvo skupno z italijansko fašistično soldatesko. Po zlomu fašistične Italije ta klika ni našla pota k svojem narodu, temveč se je udinjala z dušo in telesom najhujšemu sovražniku našega svobodoljubnega naroda — nemške-

mu fašizmu. To je storila potem, ko je videla, kako je nemški fašizem pregnal na tisoče Slovencev iz svojih domov, kako je bilo postreljenih na tisoče najboljših sinov naroda, kako je nemški fašizem napel vse sile, da bi iztrebil in izkoreninil slovenski narod. Bela garda pomnožena s plavogardiističnimi izdajalci se je preobrazila v domobrance in je prisegla ob asistenci predstavnikov historične slovske reakcije zvestobo Hitlerju, največjemu krvniku in sovražniku vsega svobodoljubnega, demokratičnega sveta. Propaganda proti narodno-osvobodilnemu gibanju se je le še stopnjevala. Stopnjeval se je tudi še okrepjen po nemških fašističnih metodah teror nad zavednim slovenskim življem.

Ta domača fašistična klika se prav v ničemer ne razlikuje od italijanskega in nemškega fašizma. Njeno divjanje in zločini so le še bolj zavrženi, ker gre za delo domačih izdajalcev. Zato tudi najmanj v enaki meri odgovarjajo za zločine nad našim narodom, kakor njihovi italijanski in nemški fašistični gospodarji.

Uvodoma našete zločine okupatorjev in domačih izdajalcev na eni strani ter navedbo političnih ustanov in vojaških formacij, ki so te zločine vršile, na drugi strani, je bilo treba prikazati zaradi tega, da se laže ugotovi krivda poedinih obtožencev. Kajti, čim je znano dejansko početje ustanove ali obojžene formacije, je takoj jasno, kaj so poedinci v njej počeli. Kdor je stopil v službo navedenih ustanov in vojaških formacij, videč, kaj se dogaja, je v naprej pristal na to, da bo izvrševal zločine in počenjal grozodejstva. Izgovor poedinih oseb, da niso neposredno zapirali, izseljevali, mučili, ubijali, streljali, ropali, požigali itd., jih ne more razbremeniti odgovornosti za zločine, ki so jih z njihovim sodelovanjem izvrševale sovražne politične ustanove in obojžene formacije.

Nato je javni tožilec podrobno obravnil krivdo posameznih obtožencev in zaključil obtožnico z besedami:

»Nove naloge stopajo pred narode Evrope predvsem na polju obnove. Z boleščjo v srcu se ozirajo tudi narodi Jugoslavije po svoji domovini. Kjer so nekoč cvetela mesta, trgi in vasi, kjer so se razprostirala rodovitna polja, kjer je rodila vinska trta, tam gledamo danes ruševine in pogorišča, opuščena in opustošena polja, uničene vinograde in posekane gozdove. Kar so skozi stoletja ustvarjali žulji našega delavnega ljudstva, je uničeno in pokončano. Trupla junaških borcev počivajo širom domovine in v tujini, desetisoči našega zvestega ljudstva pa še ždijo po taboriščih po Evropi in čakajo na povratek. Doma bodo našli razredčene družine in pokončano imovino. To nam je napravil tuji sovražnik in domači izdajalec. V imenu vsega našega trpečega ljudstva naj se izvrši pravica nad njimi.

Kakšne dokaze nudimo za njihovo krivdo? Ali naj se sklicujemo na pričevanja? Razdejana domovina, milijon slovskega ljudstva, vsa Jugoslavija, vsa Evropa in ves svet so pričje njihovih zločinov.

Ko je bila obtožnica prečitana, je predsednik senata vprašal obtožence, ali so razumeli obtožnico, pri čemer je to vprašanje naslovil na vsakega posameznega obtoženca. V sled izrednega obsega obtožnice je predsednik senata po prečitani obtožnici odredil petminutni odmor.

Po odmoru se je pričelo najprej zasliševanje prvega obtoženca, predhodno pa je opozoril občinstvo, naj se ne vdaja preveč čustvom, da bi razprava mogla čim hitreje potekati, istočasno pa je opozoril obtožence na dejstvo, da je vsak dolžan navajati resnične zagovore, da ima vsak pravico zagovarjati se, kakor hoče, ter jih opozoril, da jim nobena laž ne bo ničesar pomagala. Najboljše je, je dejal predsednik

senata, da vsakdo govori resnico. Predsednik senata je nadaljeval: »Predno bomo začeli s posameznimi zagovori, vas vprašam, ali so vam znane metode požiganja, ubijanja itd., katerih se je posluževal okupator?«

Paidasch: To sem zvedel šele zadnje čase.

Predsednik: Ali takrat niste vedeli za transporte v Srbijo, da je bilo iz A-zone izgnanih 41 tisoč Slovencev in da je pri enem transportu v Srbijo umrlo od žeje nešteto otrok.

Paidasch: Tega nisem vedel. Predsednik: Za smrt teh otrok mogoče res niste vedeli, a kako so ubijali partizane in somišljenike OF, ste vedeli.

Paidasch: To smo vedeli splošno. Predsednik: Skoberne Pavel, kaj pa vi?

Skoberne: Jaz nisem vedel. Predsednik: Robida Viktor, in vi? Robida: Sin mi je rekel, naj pazim, da nas ne bodo izselili.

Predsednik: Zato je bilo potrebno že ves čas v Jugoslaviji biti hitlerjanec?

Robida: To nisem bil. Predsednik: To je laž! To bomo videli še iz zagovora in prič.

Himmer: Gospod predsednik, jaz se nisem brigal.

Predsednik: Najvišji funkcionarji se niste brigali? Himmer: Jaz se nisem brigal. Jaz nisem vedel.

Predsednik: Nikar se ne delajte neumnega. En tak kot je Himmer, pa ne bi vedel. Bomo prečitali pisma.

Krell: Jaz sem nekatere stvari vedel. Sicer sem se brigal samo za šport.

Predsednik: To je čisto prazen izgovor. Kaj pa je bil pri Nemcih šport? Vsaka organizacija je bila politična organizacija. Povsod trdite, da je bilo Celje središče nemštva. In da ravno vi v Celju ne bi vedeli. Imeli so sestanke v lovskih kočah. Zakaj? Zaradi tega, ker so se dobivale take funkcije in direktive.

Dr. Skoberne: Lahko dokazem, da sem bil vedno proti vsakemu nasilju in da sem pomagal, kolikor sem mogel komu.

Predsednik: Ta možnost je bila zelo majhna.

Dr. Skoberne: Da, možnost je bila majhna.

Predsednik: Kajne, vi ste zagrabili tisto možnost, ki je bila za človeka najbolj otipljiva — kapital.

Dr. Skoberne: Potem bi moral več posedovati.

Predsednik: Kaj pa je bilo treba, saj če bi Hitler prišel, bi itak imeli raj na zemlji.

Dr. Skoberne: Skušal sem ljudem napraviti dobro.

Predsednik: Če boste obsojeni, boste obsojeni zato, ker ste storili slabo.

Predsednik: Ali ste vedeli za izseljevanje?

Dr. Skoberne: To sem zvedel 19. aprila.

Velikonja: Jaz sem bil zmerom zoper zločin. In sem tudi danes.

Predsednik: Toda ste skozi podpivali zločin.

Kosmač: Vedel sem, da jih ženejo v internacijo.

Jelen: Jaz sem bil 1941. leta v Ljubljani, potem sem bil v partizanih.

Predsednik: Za Bitenca in za Arharja, za vaju ne rabim odgovora. Še to bi povedal, da ste podrobne zagovore podali pred preiskovalnimi sodniki. Upoštevalo se bo vse, kar ste dobrega povedali. Sedaj bomo ugotovili dejstva. Vsak naj govori kratko, če se bo pojavilo kako bistveno vprašanje, bomo odgovorili, toda teoretizirati ne bomo.

Nato se je pričelo zasliševanje obtoženca

Paidasch Edvarda.

(Opomba uredništva: Poročilo o nadaljnjem poteku procesa, ki še traja, pripravimo v prihodnjih številki.)

V Celju so zverinski Nemci ubijali in sramotili partizane, ki so jih ujeli in mučili ter končno pobili po zaslugi ovaduhov, ki stoji danes pred našim vojaškim sodiščem. Ponosno so partizani nosili sramotilne napise »Ich bin Bandit...«, ponosno so umirali — danes pa se že izpolnjujejo znanje besede partizanske tovaršice Tončke Čeč, (prva v vrsti ob zidu), ki je krvnikom v smrti uri zaklicala: »Tisočkrat prokleti fašisti, strašna bo nad vami sodba naroda!«

Na dvorišču »Starega piskra« v Celju je bila gestapovska mučilnica, tam je bila trdka »Gestapo« Kulturbunda, ki je na industrijski način ubijala in odpremljala slovske ljudi v grobove. — Ovaduhom in krivcem je prišla ura plačila — sodi jih naše vojaško sodišče. Ne more jim pomagati še tako nedolžno izgovarjanje, dokazi o njihovi zločinski krivdi so jasni in oprti na številne slovske grobove.

Neizprosno kaznovanje vojnih zločincev je porok naše mirne bodočnosti

Da bi zaslužili vse svobodoljubno človeštvo in vzpostavili vlado »Herrenvolke« po vsem svetu, se je fašizem v tej vojni posluževal najbolj barbarskih sredstev in metod kakršnih do danes svet še ni videl. Milijoni in milijoni ljudi so izginili v tovornih smrti, v krematorijih, v tovarnah mila in kleja, stotine in stotine cvetočih mest so danes samo še razvaline, nečisti so požigi, ropi, mučenja, posilstva in nagusni zavrtni umori. Fašizem je s hladno premissljenostjo načrtno in brezobzirno s satansko doslednostjo zatiral in iztrebljal svobodoljubno človeštvo.

Osvobodilna vojna je danes zmagovalo zaključena, vojaška sila nacifašizma je zlomljena, fašizem je izgubil svojo borbo tako na političnem, kakor na vojaškem polju. Niso pa še uničeni ostanki fašizma, ki se v spreminjenih okoliščinah skušajo prilagajati demokraciji in pod demokratičnimi krinkami z najnedolžnejšim obrazom tajijo svoje zločine, da bi ušli pravični kazni in nadaljevali s svojim razdiralnim delom ter tako omajali, če ne že uničili pridobitve naše narodno osvobodilne borbe, znova pili kri našemu ljudstvu.

Naši narodi, ki so v tej vojni ogromno pretrpeli in žrtvovali, so do vilo jasno spregledali in na svoji koži občutili, kaj pomeni fašizem. Zato nadaljujejo s svojo neizprosno borbo, dokler ne bo poslednja sled fašizma zbrisana s površja zemlje. Z vsoto strogo in odločnostjo pristopamo k sojenju tistih vojnih zločincev, tistih izmečkih človeške družbe, ki so krivi za vse to neizmerno trpljenje našega in vseh svobodoljubnih narodov. V tem homu ravno tako odločni in nepopustljivi, kakor smo bili v naši obojeni borbi.

Kaznovanje vojnih zločincev ne zahteva samo čut pravičnosti ali maščevanja, ne zahtevajo samo milijoni in milijoni nedolžnih žrtev, to zahteva tudi varnost našega in prihodnjih rodov. Zato ne smemo in ne bomo imeli nikakršnega usmiljenja, se ne bomo

vdajali nikakršni sentimentalnosti, ki bi lahko privedla naše narode in ves svet do ponovne katastrofe, do ponovnih grozot in zločinov, ki smo jih vsa ta strašna leta doživljali.

Pri kaznovanju vojnih zločincev se ne bomo ustavili samo pri tujerodnih fašističnih zločincih, pravična kazen bo doletela tudi vse tiste domače izdajalce in njihove pomagače, ki niso jo še večjo odgovornost.

Pribiti moramo dejstvo, da se naša domača izdajalska reakcija v najusodnejših dneh, ko se je naš narod boril na življenje in smrt, ni niti najmanj pomišljala sodelovati z okupatorjem in da ga je pri izvajanju njegovih navodil v svoji krutosti in podlosti še celo prekosila. Ti ljudje, če jih sploh smemo tako imenovati, so pljunili na čast svojega naroda, mu zasidili nož v hrbet in se prodali največjemu krvniku vseh časov in vsega človeštva, Adolfu Hitlerju. Ti izmečki so sestavljali sezname talcev, pošiljali naš zavedni živelj v tornjice smrti, ga odganjali na prisilno delo, požigali, ropali, posiljevali in morili po naši domovini. Krivda teh narodnih izdajalcev je zato še mnogo večja.

Kaznovani bodo vsi tisti, ki so ta zločinstva neposredno sami osebno izvrševali, kaznovani — in to še v večji meri — pa bodo tudi oni, ki so za te zločine kot idejni voditelji, odgovorniki in podpihovanci moralno odgovorni. Človek, ki k zločinu nagovarja, ga idejno zasnuje, vodi in opravičuje, je večji zločinec in pada nanj težja odgovornost, nego na tistega, ki te zločine osebno vrši.

Po drugi strani pa tudi izgovor o izvrševanju prejetih povelj ne opravičuje nikogar. Kdor je v svoji službi, četudi mu je bilo to ukazano, izvršil dejanja, ki so naperjena proti slehernemu človeškemu in pravemu čutu, ki po svoji okrutnosti presega vse doslej znane zločine, kdor je izvrševal taka grozodejstva, zasluži isto kazen.

Danes se je pričel pred Izrednim vojaškim sodiščem prvi izmed števil-

nih procesov, ki bodo razkrinkali našim narodom in vsemu svetu v podrobnostih vse te strahotne barbarske metode uničevanja in zatiranja našega življa, še enkrat po razgaljeno vse naše prestano trpljenje. Danes odgovorjajo pred sodiščem obtoženci, ki so vojni zločinci največjega kova, odgovorni za množično iztrebljanje in izseljevanje našega slovenskega življa na Stajerskem, odgovorni za snovanje domobranstva in izvrševanja begardističnih nasilij v nekdanji »Ljubljanski pokrajini«. Pred našim narodnim sodiščem stojijo tisti ljudje, ki so naš narod vselej sovražili, nas zmerjali s slovenskimi psi, nas ubijali doma, odganjali na prisilno delo in pošiljali v smrt v nemške kladince. To so ljudje, ki so s satansko doslednostjo izvajali strahotni fašistični načrt o iztrebljenju našega življa. Pred sodiščem, pred vsem našim narodom in vsem človeštvom bodo polagali račun za svoje zločine in izdajstva vsi izvržki našega naroda, eni preje, drugi kasneje.

Naš narod, ki je toliko pretrpel in žrtvoval v borbi za svojo svobodo, zahteva za vse te zločine neizprosno kazen. Zahteva jo v imenu vseh nečestitih žrtev, v imenu prelite krvi naših mučnikov, zahteva jo zato, ker hoče odslaj naprej res svobodno živeti, očisti in varen pred slehernimi ostanki fašizma.

Nobena kazen, ki jo zaslužijo ti izmečki človeške družbe, ni dovolj ostra, dovolj stroga in dovolj težka, da bi zadostila za vse naše žrtve. Ne moremo jim vrniti po istem merilu, ker smo ljudje, ker imamo v sebi čut človeškega dostojanstva. Toda zločince bomo iztrebili, jih odstranili iz človeške družbe.

Ta proces naj nam ponovno prikljče v spomin vse naše prestano nepopisno trpljenje, naj nas še bolj utrdi v naši budnosti, odločnosti in neizprososti za boj proti fašizmu in njegovim zagovornikom.

Dušan Biber.

Nismo pozabili

Lesni trgovec Srebotnjak Ivan, rojen leta 1882, si je zaradi svoje »trgovske sposobnosti« pridobil v bivši Jugoslaviji veliko premoženje v Savinjski dolini. Leta 1941 so ga Nemci izselili. Toda zaradi »dobrih zvez« se mu je posrečilo priti v Ljubljansko pokrajino. Naselil se je v Ribnici in zopet začel s svojim trgovskim poslom.

Po italijanski kapitulaciji je naša vojska razpisala odnosno izvršila mobilizacijo in tedaj mu je v Ribnici postalo prevročje, kajti mobiliziran bi moral biti tudi njegov sin Ivan, rojen leta 1923. Pod zaščito onega okupatorja, ki ju je leta 1941 izselil s Stajerske, sta odšla v Ljubljano.

V preteklih dneh pa se je gosp. Srebotnjak vrnil v Savinjsko dolino, kjer je našel svojo posest precej razdejano. Sedaj leta po naših odborih in zahteva, da se mu mora takoj vse povrniti. Pravi, da je nered v upravi kriv, da se njegova zadeva doslej še ni uredila. Ta gospod leta okrog oblasti, katere po italijanski okupaciji ni hotel priznati in je brez njenega dovoljenja odšel na ozemlje, ki ga je kontroliral sovražnik.

Gospod Srebotnjak leta in zahteva, ker mogoče o tej stvari, ki jo bomo navedli, še nič ne ve, ali pa morda misli, da je pozabljen. Toda gotovo je, da ga bo po tej novici minilo veselje nadlegovati naše odbore in kritizirati naš red.

Ker so se v času od razpada Italije do februarja 1944 izognili mobilizaciji NOV in POS, so bili dne 15. marca 1944 pri Področnem vojaškem sodišču v Ribnici, v prisotnosti članov tov. Lokar Mirkota kot predsednika, tov. Dr. Globevnika Jožefa, kot člana pravnika, tov. Žnidaršiča Franca, kot člana partizana, tov. dr. Damijana Viktorja kot tožilca in tov. Dernača Rada kot zapisničarja v odsotnosti obsojenih naslednji obtoženci: Lovšin Anton, rojen l. 1906, mesar in posestnik; Češarek Ivan, rojen 1907, delavec; Češarek Jože, rojen l. 1919, delavec; Baumgarten Josip, rojen 1908, zobotehnik; Kobentar Jože, rojen 1901, lesni manipulant; Srebotnjak Ivan, rojen 1923, sin lesnega trgovca; Oražem Franc, rojen 1904, trgovec in posestnik; Škrabec Stanko, rojen 1902, gostilničar in posestnik; Bugar Ludvik, rojen 1902, klepar in solastnik trgovine s kolesi; Petelin Jože, rojen 1913, mizar; Petelin Andrej, rojen 1921, mizar; Pahulje Janez, rojen 1906, krojač in hišni posestnik; Rudež Marko, rojen 1906, posestnik in in-

dustrijalec; Trdan Andrej, rojen 1907, čevljar in posestnik; Češarek Franc, rojen 1909, čevljar in posestnik, vsi iz Ribnice, na zaplembo celotne imovine, premične in nepremične, bodisi, da jo posedujejo že sedaj kot lastniki, bodisi, da so udeleženi pri rodbinski imovini po pravih zakonitega dednega nasledstva — z omejitvijo, da se pusti rodbinam obtožencev začasno nujno vzdrževanje, v kolikor so obtoženci po pravih rodbinskega prava k temu navezani.

Lesar Jože, rojen l. 1901, bivši javni notar; Srebotnjak Ivan, rojen 1882, lesni trgovec; Burger Vinko, rojen 1899, solastnik trgovine s kolesi; Petek Franc, rojen l. 1902, posestnik, vsi iz Ribnice, ki so v času od razpada Italije do februarja 1944 pod zaščito okupatorja odšli iz Ribnice, t. j. iz teritorija, kontroliranega po naši vojski, v Ljubljano brez dovoljenja NOV in POS, so bili obsojeni na zaplembo imovine do zneska 50.000 lir, Burger Vinko pa do zneska 20.000 lir.

Višje vojaško sodišče NOV in POS glavni štab, pod predsedstvom tov. kapetana Jerneja Stanteta, s sodelovanjem tov. Simičiča Marjana in poročnika dr. Danila Dougana kot sodnikov, je dne 21. marca potrdilo sodbo Področnega vojaškega sodišča v Ribnici glede prvih 15 obtožencev. Spremenilo pa je kazen Lesarja, Srebotnjaka st., Petka in Burgerja tako, da se tudi tem obtožencem zapleni njihova celotna imovina.

Višje vojaško sodišče je svojo sodbo, izrečeno v imenu slovenske narodne oblasti, takole utemeljilo: »Odmera kazni mora biti taka, da ne ustreza samo pravilom pravne znanosti, temveč tudi pravnemu čutu ljudstva in ljudskemu čutu pravičnosti. Vsi obtoženci so bili v svojem kraju vidne osebnosti in imoviti ljudje, katerih moralne obveznosti do narodno osvobodilne borbe so zaradi tega neprimerno večje. Ti obtoženci pa so nasprotno s svojim ravnanjem vplivali defetistično na svojo okolico in povzročili s svojim zgledom demoralizacijo slabičev po značaju. Za njihovo ravnanje — umik iz območja slovenske narodne oblasti na okupirano ozemlje iz protinarnodnih in protiljudskih nagibov, ni nobenega opravičila, saj imamo nešteto primerov družabno visoko stoječih osebnosti in imovitih ljudi, ki so prevzeli nase največje žrtve, da podpro narodno osvobodilno borbo. V kolikor je pri njih morebiti odločal strah pred vojnimi dogod-

ki, jih tudi to ne opravičuje, saj so imeli dovolj prilike umakniti se na osvobodeno ozemlje. Storili pa so drugače. Izbrali so si sramotno pot pobege pod zaščito najokrutnejšega sovražnika, ki si je zastavil za cilj popolno uničenje slovenskega naroda. Že samo to dejstvo opravičuje kazen zaplembe njihove celotne imovine, ne samo one, ki je že sedaj v dosegu slovenske narodne oblasti, temveč tudi tistega premoženja, ki ga imajo obtoženci po podatkih spisa in po znanju sodišča na neosvobojenem ozemlju. Izvršba na to imovino se bo izvedla takoj, čim bodo to dopuščale razmere. V kolikor pa sega zločinsko udejstvovanje vseh 19 obtožencev še dalje, to je, v kolikor sodelujejo aktivno z okupatorjem, bodo odgovarjali za te zločine posebej z ozirom na okolnost, da si je vojaški tožilec pridržal tozadevni kazenski pregon.«

Tako je torej g. Srebotnjak. Danes že dopuščajo razmere, da se kazen izvrši. Zaradi protinarnodnega zadržanja ste izgubili vse premoženje. Vi pa ste še danes tako predrzni, da po Savinjski dolini zahtevate zase našo narodno last in kritizirate poslovanje naše uprave. Toda zagotavljamo vam, kakor vsem drugim obtožencem (ki morda tudi zbirajo svoje premoženje), da bodo v nekaj dneh občutili, da vlada pri naši oblasti red, in bodo za svoje delo prejeli pošteno plačilo.

Šolstvo v Trbovljah

Pred okupacijo so bile v Trbovljah tri šole, dve osnovni in ena meščanska; osnovna šola I. na Vodi, osnovna šola II. pa v Trbovljah. Šola na Vodi je pred okupacijo ni odgovarjala vsem higijenskim in pedagoškim predpisom; moralni bi jo podreti in zgraditi novo. Nekoliko boljše je šola v trgu, lepa moderna pa je meščanska šola. Okupator je vse tri šole spremenil v vojašnice, oziroma v trdnjave. Pri bombardiranju pa je bila šola v trgu precej poškodovana.

Ze okupator je osnovne šolske razrede namestil v zasebnih stanovanjih, meščansko šolo pa sploh ukinil. Po zlomu so v Trbovljah takoj začeli reševati šolsko vprašanje, ker smo ga smatrali kot najnujnejše, da čimprej začnemo našo dečo poučevati v narodnem jeziku. Skozi vsa štiri leta so dečo neprestano potujevali, tako, da precejšnje število teh ne zna niti slovensko čitati, šteti in ne računati. Problem šolstva je zato na Spodnjem Stajerskem najnujnejši.

Ze pred vojno je bil zgrajen v Trbovljah Dečji dom, ki naj bi služil kot otroški vrtec za dečo, katere starši odhajajo na delo; to je sedaj novo šolsko poslopje.

Piran, 22. junija. (Tanjug.) Te dni je bilo drugo zasedanje piranskega okrajnega odbora. Iz sporočil slovenskih in italijanskih delegatov o izvršenem delu in o načrtih za bodoče delo je razvidno, da je bratsko sodelovanje Slovencev in Italijanov v Piranu najdragocenejši sad skupnega boja proti fašizmu. V odbor je bilo izvoljenih še 8 novih članov.

Impresije iz sodne dvorane

23. junija 1945.

Pred vojaškim sodiščem se vrši prvi proces po osvoboditvi partizanske Ljubljane. Prvi hip, ko pregleduje vrsto obtožencev, ki se zagovarjajo pred vojaškim sodiščem zaradi svojih zločinov proti svobodi in življenju slovenskega naroda, se človeku zdi, da med peoednimi skupinami ni nobene zunanje ne notranje povezanosti. Zagovarjajo se zaradi svojih zločinov, zaradi svojega sodelovanja z okupatorjem, Kulturbundovci Celjani, slovenski književnik Narthe Velikonja, bivši pokrajinski inšpektor in predsednik Rupnikovega podpornega odbora in Zimske pomoči, ključavničar Kosmač, ovaduh Jelenc in dva aktivna domobranca. In vendar se po prečitanih obtožnicah, po zagovorih obtožencev, kaj kmalu razodene tesna povezanost vseh krivcev v prvem procesu, ki je značilna za vsa dogajanja tako na slovenski zemlji kakor v Evropi.

Slovinci imamo v svoji zgodovini tri poglavja, ki so si slična po dalekosežnosti svojih prevarov. Prvo poglavje: Pokristjanjevanje Slovencev, drugo poglavje: Reformacija in protireformacija, tretje poglavje: Razdobje velike svetovne vojne od l. 1914 do l. 1945.

Po letu 1914 ni bil do kraja izveden nacionalni program. Na ozemlju slovenskega naroda so ostali eksponenti nemstva, ki so poskušali že pred svetovno vojno s potujčevanjem izbrisati Slovence z zemlje, na kateri so živeli 1500 let. Ko je prišel v Reichu do oblasti nemški nacionalni socializem, se je borba proti Slovincem nadaljevala z vsoto ostriro tako izven Jugoslavije kakor v Jugoslaviji sami. Napadalni nacistično-imperialistični program v Jugoslaviji so poleg plačanih agentov izvrševali Kulturbundovci, Nemci in renegati. Vse je vezala železna disciplina, in vsem je odločevala Hitlerjeva volja. Kulturbundovci so žilavo in izredno spretno razgrnili po naši zemlji mrežo tuje propagande, na katero so napredni elementi zaman opozarjali in zaman slikali dalekosežnost podtalne propagande. Današnji Kulturbundovci, ki se zagovarjajo v procesu, so povečini renegati slovenskega rodu. Ko je prišel leta 1940 iz Reicha ukaz, da morajo zapustiti Jugoslavijo, da bi s tem dokazali, kako je nemški živelj v Jugoslaviji ogrožen, so zapustili državo in odšli v Reich. Vojaško sodišče, ki predstavlja dediča jugoslovanske državnosti po svoji borbi proti okupatorjem in po svoji ideologiji federativne demokratične Jugoslavije, je upravičeno soditi Kulturbundovce zaradi prve veleizdaje, ki so jo zagrešili proti državi in proti narodu, v katerem so živeli, se hranili in se bogatili. Po prvi veleizdaji so se vrnili kulturbundovski »mučnik« z okupatorjevo vojsko nazaj na slovensko ozemlje, kjer so pričeli izvrševati Hitlerjev ukaz, da se morajo Slovenci izbrisati iz Stajerske, ki mora postati nemška. Kulturbundovci v današnjem procesu so imeli različne funkcije, tako upravne, pro-

pagandistične, v vodstvu Heimathunda, v obveščevalni službi itd. Bili so vršilci nacistične ideologije, izpolnjevalci Hitlerjevih ukazov, nosilci Göbbelsove propagande. Tisoči Slovencev so morali zapustiti zaradi tega rodna slovenska tla, postreljenih je bilo na stotine talcev, poginili so tisoči in tisoči v vrstah nemške vojske, razdejanih je bilo toliko in toliko slovenskih domov. Kulturbundovci so bili orodje velikega pokolja, uničevanja. Skorajda vsaka hiša, vsaka ped zemlje je bila na Stajerskem grob slovenskega človeka.

Narte Velikonja izjavlja, da je zagovarjal metodo »čakanja« in borbo proti osvobodilnemu gibanju, ki ga je po njegovi izjavi vodila komunistična Partija. Kot »zvest pripadnik katoliške stranke« poslušaj čitanje dokumenta, ki ga je del te katoliške stranke poslal italijanskim okupacijskim oblastem, v katerem jih opozarja na potrebne ukrepe proti narodno osvobodilnemu gibanju. Vsi predlagani ukrepi so bili po Robottijevih in Graziolijevih ukazih takoj izvedeni. Narte Velikonja zagovarja ustanovitev vaških straž, piše ideološke politične članke proti partizanski borbi, postane pod prezidentom Rupnikom voditelj Zimske pomoči. Prezident mu da nalogo, da naj pazi skrbno pri razdeljevanju opor, da jih ne bi prejeli pristajali OF in »komunisti«. Ta naloga mu po njegovi lastni izjavi ni bil nesimpatičen. Domobranci prišejo zvestobo Adolfu Hitlerju, velikemu zapovedniku Kulturbundovcev, ki v letih 1944 in 1945 prevajajo članke iz »Slovenskega doma« in uporabljajo ta propagandni material v svoje namene. Tako se iz Ljubljane vrva v Celje v okrepitev Goebbelsove propagande, kar je prež iz Celja segalo proti Ljubljani in ostalem slovenskem ozemlju. Politika »čakanja« se je izpremenila v odkrito borbo ne za osvoboditev slovenskega naroda, ampak za uničenje tistega slovenskega osvobodilnega boja, ki se je prvi v Evropi organiziral za odločilni spopad z okupatorjem na življenje in smrt.

Štirje zločinci, dva izdajalca, dva morilca so produkt ideološke propagande, ki so jo sprožili med Slovenci Kulturbundovci in oni del katoliške stranke skupno z mihajlovčevci, ki so smatrali borbo proti osvobodilnemu gibanju za važnejše dejanje kot pa podpiranje velikega slovenskega upora za osvobodjenje. Domobranska zločinca izjavljata, da sta ubogala slepo ukaze svojih voditeljev in izvajala vse, kar je propaganda širila in priporočala. Hladnokrvno pripovedujeta o »čistkah«, na katerih so streljali žene in otroke. »Zal mi je za vse, kar sem storil. Prej sem bil človek, sedaj se ne smatram več za človeka.«

Te besede mečejo luč v globoko brezno strahotne izdaje nad slovenskim narodom, ki so jo zagrešili renegati Kulturbundovci, njihovi domobranski opredniki, ki so pred samim knezoškofom Rožmanom položili zakletvo in prisego vdanosti Adolfu Hitlerju.

Prvo veliko zborovanje rudarjev na Senovem pri Rajhenburgu

Rajhenburg, 22. junija. Danes so rudarji pred vvhodom v rudnik na Senovem zborovali. Zbora se je udeležilo okrog 400 rudarjev. Bil je to nekak praznik za rudarje na Senovem, ki so bili vedno zapostavljeni, tihi in nepoznani in za njihove žulje se ni nihče brigal. Danes so v novi Titovi Jugoslaviji jasno izrekli svojo voljo, da hočejo za obnovo porušene domovine dvigniti produkcijo premoaga. Oni dobro vedo, da je treba napeti vse sile, če hočejo doprinesiti dostojni delež, ki ga od njih zahteva domovina.

Zborovanje je vodil rudarski zaupnik Vučnik Alojz. Član Glavnega odbora enotnih sindikatov delavcev in nameščencev Dijaci Lojze je v svojem referatu rudarjem izčrpno in nazorno orisal zgodovino naše borbe, pomen delavstva v tej borbi in potrebo strokovnih enotnih organizacij. Rudarji so govorniku z glasnimi vzkliki in poslanjem prijetljavi. Za njim je govoril tovariš Andrej Zemljak, okrožni referent za Enotne sindikate delavcev in nameščencev. Govoril je o strukturi in pomenu Enotnih sindikatov in o pomenu delavskega časopisa in zadrug. Obema referatoma so rudarji sledili z vsem razumevanjem in čutili se je v njih utrip novega življenja, nove in lepše bodočnosti. Sle-

dil je nato referat tovariša Ferda Gode, o zunanjem in notranjem političnem položaju. Ko se je govorilo o udarništvu se je oglasil k besedi sedemdesetletni Hajdenik Andrej. Dvignil se je ves star in sključen in rekel: »Tovariši, jaz sedemdesetletni grem na šit. Nisem se bal dela in se ga tudi sedaj ne bojim. Prosim pa tovariši, da nas ne varate kakor so nas varali v stari Jugoslaviji. Nemci so nas hoteli ugonobiti. Zdaj pa hočemo delati, da bomo lepše živeli in da bomo na starost preskrbljeni tako, kakor se človeku spodobi.«

Tovariš Hajdenik Andrej je žel pri poslušalcih val odbravanja. Nekdo od rudarjev je predlagal, da se pošlje maršalu Titu brzojavka. Predlog je bil sprejet in z zborovanja se je poslala brzojavka s sledečo vsebino: »Tovarišu maršalu Titu! Iz prvega zborovanja rudarjev na Senovem pri Rajhenburgu vam pošiljamo rudarji iskrene pozdrave. Obljubljamo vam, da bomo dvignili produkcijo za obnovo naše porušene, a ljubljene domovine.«

Zrelo rudnika je bilo odprto in temno. Rudarji so se podali s krampi in svetilkami v zemljo, da kujejo lepšo bodočnost sebi in naši skupni domovini. Veselo, z zavestjo, da začenjajo novo življenje.

V obmejnih predelih Makedonije se ljudstvo nepomirljivo bojuje proti šovinizmu in njegovim pomagačem

Beograd, 23. jun. (TANJUG). Trud velikosrbskih, velikobolgarskih in vseh ostalih fašističnih izrodov, da ponovno razplamtijo bratomorilno klanje med narodi federalne Makedonije in razbijajo enotnost širokih ljudskih množic, se nadaljuje. Posebno se je to opazilo v obmejnih delih Makedonije, v okrožjih Strumica, Bitolj in Ohrid. Makedonci, Skipetari, Vlahi in Turki iz teh treh okrožij bratsko in složno utrjujejo pridobitve svojega boja. Ta dejstva motijo razne skupnice narodnih sovražnikov, ki poskušajo, da s starimi fašističnimi metodami razplamtijo šovinistično sovraštvo med našimi narodi. Skupina takih izrodov v Bitolju, edinstvena v svojem

sovraštvo proti pridobitvam osvobodilne borbe in ohrabrena z nemotnim delovanjem svojih fašističnih zavajalcev v Egejski Makedoniji, je v poslednjem času napela vse svoje sile, da bi razplamtela šovinistično sovraštvo, toda njeni poskusi ne morejo uspeti, ker se ljudstvo zaveda, da je treba budno paziti na sovražnike in se neprestano bojevati proti vsem onim, ki napadajo pridobitve osvobodilne borbe. Izrodki Veljanov, Simeonov, Tatarov in drugih, ki so se, opogumljeni od grških reacionarjev in fašistov bojevali proti bratstvu in enotnosti naših narodov, so izpostavljeni preziru in sovraštvu ljudstva v vsej Makedoniji.

Visoka državljanska zavest

Z odpovedjo trenutnim dobrinam ustvarjamo srečo narodu

Ljudje, ki so gledali na našo borbo od daleč, niso mogli vedno razumeti, kako je bilo mogoče vzdržati neenako borbo proti tolikokrat močnejšemu sovražniku. Niso mogli razumeti zato, ker niso poznali prednosti, s katero so naši mali ljudje izvrševali povelja in naloge in v izpolnjevanju velikih dolžnosti postali veliki. Kako naj bi razumeli, ko niso vedeli za geslo »preziralno smrt«, za množično pripravljenost odpovedati se lastni sreči za srečo bodočih pokolenj, za brezmejno zapuinanje vsega naroda svojemu ljudskemu vodstvu.

Zdaj je vojna končana, še zdaleka pa ni končana borba za zaviranje naših demokratičnih pridobitev, borba za gospodarsko neodvisnost nove Jugoslavije. Ne borimo se več z orožjem, zdaj se borimo na fronti dela, za čim hitrejšo obnovo, za čim večjo produkcijo. Naša zmagata na fronti dela bo toliko hitrejša, kolikor enotnejše bodo sodelovali pri obnovi vsi sloji, kolikor večje napore bo vložil vsak poedinec v svoje in skupno delo. »Mi smo zmagovali, ker je v tej borbi sodeloval predvsem slovenski delavec, kmet in delovna ljudska inteligenca, ker so se ti sloji zavedali, da je ta borba njihova borba in da ta borba postavlja pred vsakega poedince naloge in dolžnosti do slovenskega naroda, ki se jih nihče ne more ogniti, je dejal tovariš Edvard Kardelj.

Toliko hitreje bomo premagali vse težave pri obnovi, kolikor bolj se bomo zavedali, da je nesebično udarniško delo vseh edina pot k blaginji naroda in če nas bo prevečal borbeni duh naših partizanov, duh samožrtvovanja in odpovedi, duh resničnega zaupanja v našo narodno oblast.

Svetel zgled nesebičnosti in razumevanja naših gospodarskih težav so dali vaščani Okroglice iz laškega okraja. Okraju Laško, ki jim je hotel nuditi pomoč v živilskih na-

kaznicah, so odgovorili, naj dodeli njim namenjeno pomoč bolj potrebnim, ki bi težje vzdržali brez nje.

Okroglice tudi nimajo vsega, kar bi ljudje potrebovali. — Nasprotno! Okroglice je bil okupator skoraj popolnoma uničil in opustošil. In vendar vaščani Okroglice niso vzeli kart. Zakaj? Zato, ker vaščani Okroglice ne vidijo samo sebe in svojih domov, ampak vidijo tudi potrebe in težave sosednih vasi, vsega okraja, morda celo okrožja in vse Slovenije. Zato, ker Okrogličani čutijo z ostalimi vami, ker se ne delajo neme za potrebe drugih. Zato, ker vaščani Okroglice vedo, da bodo imeli vsega dovolj le takrat, kadar bo imel vsega dovolj ves narod, vsa država.

Ta lepa gesta vaščanov Okroglice je opomin vsem onim, ki hočejo danes po zmagi, samo dobivati in ničesar dajati, vsem onim, ki nevoščljivo gledajo na vse, kar dobe drugi, ki so bolj potrebni, opomin onemu dolenskem kmetu, ki je dejal: »Če ne dobim aprovizacije, se vsedem pod hruško in ne delam več.«

Ta velika gesta vaščanov Okroglice bo dala vzpodbudo za še večje napore in žrtve vsem delovnim ljudem pri delu za obnovo. Sledimo zgledu Okroglice, naj da vsaka vas in mesto nove in nove Okrogličane, ki bodo popolnoma doumeli Kardeljeve besede: »Sleheri Slovenec mora v teh dneh razumeti, da so prehodne žrtve potrebne in neobhodne in bomo te žrtve, te težkoče premagali tem prej, kolikor bolj bo sleherni izmed nas napravil vse, da bi pomagal ljudski oblasti, slovenski federalni vladi in naši jugoslovanski vladi v njihovih naporih.«

Vaščani Okroglice so nam zgled požrtvovalnosti v času borbe za izgradnjo naše domovine, kot so nam bile mladinke iz Like zgled odpovedi v času narodno osvobodilne borbe, ko en dan niso jedle, samo da so lahko nahranile svoje partizane.

Prva konferenca mladine iz tržaškega okrožja

Po vsej Primorski se mladina mrlično pripravila na svoj II. kongres. Mladinci in mladinke tekmujejo povsod in v vsem. Pred dvema dnevooma se je vršila v St. Petru na Krasu prva mladinska konferenca tržaškega okrožja, na kateri se je zbrala primorska mladina, da še enkrat pregleda svoje delo, predno se poda na II. kongres slovenske mladine v Ljubljani. Prvikrat je bila zbrana vsa anti-fašistična mladina od Tržača in Koprata tja do Postojne in še delj. Prvikrat so se zbrali na skupni konferenci predstavnikov slovenske in italijanske mladine, da še bolj poglobijo in utrdijo bratstvo in edinstvo, ki ju je rodila skupna borba proti fašizmu. Danes stoji slovenska in italijanska mladina bolj kot kdaj enotna v obrambi demokratičnih pravic svojega naroda, v obrambi resnične in svobodne izbrane ljudske oblasti pred vsemi poskusi fašistične reakcije, ki jo hoče opehariti za krvavo plačano svobodo. Vse neuklonljivost slovenske in italijanske mladine v obrambi prirojenih demokratičnih pravic, je izrazila v ognjevitem govoru italijanske mladine iz Tržača, ki je dejala med drugim: »Nikoli ne bomo pustili, da nas reakcija oropa naših pravic, da nam vzame zemljo, ki je samo naša. Še odločneje bomo trebili poslednje ostanke fašizma in utrjevali eno izmed glavnih pridobitev naše borbe — brat-

stvo in edinstvo slovenske in italijanske mladine.

Še bolj je navdušil zbrane poslušalce dvanaajstletni pionir, ki je dejal: »Mi smo mladi, vendar smo tudi mi dali svojo delež v borbi za svobodo. Res smo mladi, vendar bomo tudi mi enkrat možje in naša dolžnost je, da ne zaostajamo za našimi partizani po predanosti in hrabrosti, ampak da čimprej uničimo poslednje fašiste na tej zemlji, ki je dala toliko junakov. Ta zemlja je bila, je in bo vedno naša in nihče nam je ne bo iztrgal iz rok.«

Popoldanski delovni del konferenca je otvorila tovariška Ksenija z referatom o političnem položaju in nalogah, temu je pa sledil referat sekretarice ZSM o organizacijskih vprašanjih. Referatu je sledila živahna diskusija, ki je osvetlila mnogo problemov in v kateri so italijanski mladinci izražali globoko občudovanje slovenski mladini. Italijanski mladinci sami so dejali: Slovenska mladina mnogo globlje čuti in izraža bratstvo do nas, italijanske mladine, kot mi do vas. To je toliko lepše, ker smo bili končno Italijani tisti, ki smo prizadevali slovenski mladini in slovenskemu ljudstvu največ gorja. Vaše bratstvo in iskrena ljubezen nas je za vselej priklenila na vas, enotnosti slovensko-italijanske mladine ne bo mogel nihče več omajati.

Topel sprejem jugoslovanske mladine v Kirovih tvornicah

Moskva, 22. junija. (Tass.) Leningrad: Odposlanstvo jugoslovanske mladine je bilo na svojem obisku v Leningradu toplo sprejeto v Kirovih tvornicah. Skupno z ravnateljem tvornice Puzyrevom si je odposlanstvo ogledalo številne delavnice. Na sestanku, ki se je vršil v kovinski delavnici, je pozdravil goste stahanovec Smirnov. Član odposlanstva, Dragi Stamenkovič, je govoril o junakijski borbi jugoslovanske mladine proti nemškemu okupatorju. Med burnim ploskanjem je Dragi Stamenkovič izročil Smirnovu pismo beogradske mladine, naslovljeno na obratovalnico — dobitelj v prvomajskem tekmovanju. — Sestanek se je končal z burnimi ovacijami na čast maršala Stalina in maršalu Titu, na čast gostom in na čast osebju obratovalnice Kirov.

Rezki Mičevi v spomin

V novembru 1944. so se v celovškem zaporku zapahnila za mano vrata celice. S culo v roki sem obstala v dva metra širokem in štiri metre dolgem prostoru. Vprašujoče so zastrmeli štiri pari oči: Dober večer, sem rekla. Od potovanja, postajanja, vpraševanja in preziranja sem bila telesno in duševno uničena. — Na vsa vprašanja sem odgovarjala mehanično in ogledovala novi dom. Spoprijateljila sem se z dekletom, ki je bilo tudi koroška Slovenka, 22 letna

Rezka Mičeva iz St. Vida v Podjumi je bila že prej pol leta zaprta s svojo 60-letno materjo. Zdaj je tu, ločena od svoje matere, s hrepenenjem in vero čakala svobode. »O božiču,« je upala. Z gladom in mrazom sva si postregli na božični večer, glad in mraz naju je pospremil v novo leto. Toda najina vera je bila močna, da sva kljub vsemu trpljenju peli slovenske pesmi.

Mrzlični strah naju je obšel, ko sva nekega dne v januarju zvedeli, da gre Rezka z dvanaajstimi drugimi pred sodišče. »Bo vsaj mama šla domov,« je korajžno rekla Rezka, »saj dan svobode ni daleč, nič zato, če dobim par let.«

Zjutraj pred odhodom smo Rezki želele srečo. S strahom in trepetom smo strmele v vrata in čakale. Pozno popoldne so se odprla vrata in vstopila je Rezka. »Mama in jaz in še osem drugih smo obsojeni — na smrt!« Zavadala je smrtna tišina. Vrata celice so se ponovno odprla, Rezko so uklenili v verige... Še nekaj ur je ostala med nami. Pripovedovala nam je o svojih detinskih in dekliških letih, o partizanstvu — samo na smrt je pozabila. Mirno je preživela noč in najbrž se v mislih pregledala svojja mlada leta.

Naslednji dan so jo z ostalimi pripeljali v Gradec in takoj usmrtili. Ko smo se poslavljale, smo ji stisnile od verig zatekle roke in objubile, da bomo nadaljevale delo, ki ga ona ni dokončala.

Ivanka

II. KONGRES ZVEZE SLOVENSKE MLADINE V LJUBLJANI

Delegati prihajajo

Zopet je Ljubljana vsa v zastavah, zopet v cvetju. Kajti pričena se II. kongres slovenske mladine. Mladina, ki je ogromno žrtvovala v narodno-osvobodilnem boju, mladina, ki je s prav tako energijo pričela delo za obnovo naše domovine, praznuje sedaj svoj veliki praznik, prvič bo iz vseh krajev Slovenije zbrana zborovala v svobodni Ljubljani!

Obraz se ti razvedri, ko vidiš dolge sprevo mladih ljudi, tovarišev in tovarišic. Njihove oči se smejejo, srečni se ozirajo okoli, srečni in navdušeni kličejo maršala Tita, novi demokratični federalni Jugoslaviji, svobodni Koroški in Primorski.

V sprevedih prihajajo... Z vseh strani Vsaka skupina ima svoja gesla in napise: Mladina iz Primorske, Štajerske, Koroške, Prekmurja, z Gorenjskega in z Dolenskega.

»Tovarišica, poglej, kako imamo lepo zastavo, to so naredile naše mladinke,« se mi je pohlajala neka tovarišica iz ormoškega okraja. »Pa tudi darove smo prinesli s seboj za II. kongres, za maršala Tita, za Primorco, za Koroško,« mi je povedala druga. Sprevidi gredo po ljubljanskih ulicah... Živahno razpoloženje ljudi jih spremlja povsod. Vzklikajo, neprestano vzklikajo: »Živela svobodna Primorska, živela svobodna Koroška, živela maršal Tito, živela federalivna, demokratična Jugoslavija!« in še in še. Ljudje jih veselo opazujejo in mnogi jim vzklikajo: »Živela naša mladina!«

Med Primorci

Pomešala sem se mednje, beseda da besedo, in kmalu smo se začeli veselo pogovarjati:

»Šli smo vsi z željo, da vam povemo, kako je pri nas, da vam povemo, da nismo kapitulirali, da nismo klonili, temveč, da smo prerajeni, da zdaj še z večjim poletom delamo. Zeleli bi vam povedati, da če bi bilo treba, bi raje vsi poginili, kakor pa da bi upognili glave!« mi je dejal odločno neki Primorec.

Tudi italijanska protifašistična mladina sovraži fašizem, tudi ona se bori za demokracijo in svobodo. Čujte, kaj nam je povedal neki italijanski protifašist, ko smo jih vprašali o tržaškem vprašanju. »Tržaško ljudstvo in poštena inteligenca, ki predstavljajo veliko večino prebivalstva, nima in ne bo imela nič skupnega z italijanskimi imperialisti in fašisti, ki so prinesli na dan 'tržaško vprašanje'. Tržačani zahtevamo avtonomni Trst v okviru Titove Jugoslavije. Nečemo biti sužnji italijanskih imperialistov, hočemo našo ljudsko oblast, ki jo predstavlja naš mestni svet, naša konzulta. Zato smo se borili in zato se bomo borili, da dosežemo svojo svobodo in srečo. To je stalšče velike večine tržaškega ljudstva, predvsem delavstva in poštene inteligence,« so podudarjali.

»Šte veseli sedaj, ko ste v Ljubljani?«

»Da, tovarišica, mnogo so nam govorili, kako je krasna Slovenija onkraj bivše meje, sedaj pa smo se sami prepričali, da je to res. Nepopisno je bilo naše veselje, ko smo dospeli v belo Ljubljano, vso preplavljeno z zastavami in slikami maršala Tita. Srečni smo se počutili, ko smo videli, kako nas je ljubljansko ljudstvo z veseljem sprejemalo.«

Povedali so nam tudi, kako so tudi naši najmlajši, naši pionirski pridno tekmovali v pripravah za II. kongres, ki se ga bodo sedaj tudi oni udeležili.

Vsi pa so enodušno poudarjali le eno, da hočejo biti zopet priključeni Titovi federalivni demokratični Jugoslaviji.

Videl si prizore, ko so se srečali koroški in primorski delegati. Prištedi so bili njihovi razgovori, borba za isto stvar jih je še bolj povezovala. Drug drugemu so tožili o neprilikah, ki jim jih delajo fašisti, ki svobodno hodijo po Koroškem in tudi po Primorskem, vsak pogovor pa so odločno zaključili: »Saj to ne bo več dolgo, borili se bomo, dokler si ne izvujemo resnične svobode!«

Med koroško mladino

Tudi oni so prišli na kongres. Toda ne tako kot vsi drugi. Težke so njihove prilike, po skrivnih poteh so se prebili čez mejo. Kajti bila je razpisana kazen za one, ki gredo na mladinski kongres. Za neko tovarišico, ki je bila tudi delegatka za kongres, se je izvedelo, in oblasti, hujskane od nemških fašistov, so ji ukazale, da se mora vsak dan javljati na občini, in tako ni mogla priti na kongres. Vendar pa je kljub mnogim težkim prilikom njihovo delo trdno, njihove cilje in zahteve še odločneje postavljajo. Vsi si pač samo želijo v Titovo Jugoslavijo, saj oni vedo, da jim bo samo tako zagotovljeno srečno življenje in boljša bodočnost.

O njihovih čustvih, željah in zahtevah pa pričajo tudi številna pisma, pozdravi mladine, ki se ni mogla udeležiti kongresa. Prišla so pisma iz Velikoveca, Celovca, Škofljice, Beljaka, Rožne doline, Gospe Svete, Borovljaj in Podjune.

Čujte, kako pričnejo so sledeče vrtice: »Vidim jo pred seboj, polno lepših gor, jezer in vasic, polno lepote in miru, našo Koroško. To deželo prevzela slovenski duh. Naši očetje in matere so nas učili slovensko govoriti, po vaseh odmevajo slovenske pesmi, po gorah vriska slovenski fant. Kmet, ki je kazal trujau-izletniku to lepoto, je rekel: 'To je slovenska dežela.'«

Nato je v pismu popisano vse trpljenje Korošcev za časa okupacije, veselo osvobodjenje, prihod naše vojske in nato zopet žalosten dan — umik Titove armade s Koroške.

In sedaj se sprašujejo in govorijo:

Dekleta v narodnih nošah veselo pozdravljajo delegate iz Slov. Primorja, Trsta in Koroške

»Ali se je zastoj borila Jugoslovanska armada? Ne in nikoli ne! Koroška je Titova. Koroška mladina pride v Ljubljano na II. kongres, da izrazi svoje želje in zahteve. Mi hočemo Tita! Nobena sila nas ne more poteptati. Mi zaupamo v velikega maršala Tita in velikega maršala Stalina, zaščitnika malih narodov.

Tito, mi Te kličejo, mi smo Tebi zvesti! Združili nas Korošce v svobodni Jugoslaviji! Pomagaj nam k boljši bodočnosti. Tito, ali jih vidiš? Kmete in kmetice, delavce in delavke, fante, dekleta in otroke, ali jih vidiš, kako dvigajo roke k Tebi, Te pozdravljajo in Te kličejo: »Tito pridi! Mi Te čakamo!«

Sprejem delegacij

»Hočemo Koroško v svobodni Jugoslaviji.«

»Mi smo Titovi, Tito je naš,« »Zahtevamo naše borce nazaj v Trst in Gorico,« odmeva po Kongresnem trgu.

Skupine navdušene mladine se zbirajo z vseh strani s pesmijo in vzkliki na ustih. Vsaka skupina nosi transparente z velikimi napisi: »Zahtevamo naše pravice,« »Naša sveta dolžnost je kaznovati izdajalce!« »Buči, buči, morje adrijansko.« »Živela svobodna Koroška.«

Okoli sedme ure zvečer so v ploskanju univerze pritekli tekači in vseh pokrajin Slovenije. Navdušena množica jih je z burnim klicanjem in ploskanjem sprejela. Prišli so štafetiški z Dolenskega, Štajerske in Gorenjske, Prinesli so pozdrave II. kongresu iz vseh krajev Slovenije.

Vojaška godba je nato zaigrala kož začetek svečanosti narodno himno. Tovariš Sergej je to svečanost, ki je bila prirejena v čast delegacijam za II. kongres otvoril s prisrčnim pozdravom vsem delegatom. Posebno pa je pozdravil delegate iz Primorske in Koroške, ki še sedaj ne uživajo polne svobode. Pozdravil je delegacijo italijanske, avstrijske, bolgarske in madžarske mladine. Pozdravil je tudi tekače iz vseh krajev Slovenije, ki so prinesli pozdrave mladini za II. kongres.

V imenu ljubljanske mladine je govoril tov. Smole Jože, predsednik Mestnega odbora ZSM. V svojem govoru je tov. Smole med drugim povedal, da je ta trenutek, ko lahko kličejo vse mladine, ki se udeležujejo II. kongresa »dobrodošli bratje in sestrec« eden najsrčnojših za ljubljansko mladino. Poudaril je trdno bratstvo, ne samo vse slovenske in jugoslovanske mladine, ampak tudi mladine vseh svobodoljubnih narodov sveta, posebno pa je poudaril skupnost med slovensko, avstrijsko in italijansko mladino, katero je borba proti skupnemu sovražniku povezovala z močnimi vezmi bratstva in enotnosti.

Mladina ob Soči na delu

Po vsaj dežel je mladina z delom pripravljala za svoj II. kongres. Mladinci in mladinke povsod tekmujejo v delu na kulturnem in gospodarskem področju, da bi v čim večji meri prispevali za obnovo dežele.

Dva domova v Kanalu

V Kanalu se mladina pridno udeležuje pri Narodni zaščiti, pri ljudski oblasti in posveča vse svoje sile obnovi. Kanalska mladina ima zelo lep mladinski dom, ki ga je sama uredila. Tudi naši pionirski so dejali: »Če imajo starejši lep prostor, kjer se stalno zbirajo, zakaj bi bili mi brez njega. Tudi mi hočemo imeti svoj dom, čeprav še tako majhna.« Z geslom: »Ne smemo zaostati,« so šli na delo in si priredili lep okrašen pionirski dom. Sedaj se zbirajo vsak dan po eno uro v njem, tam skupno čitajo, se vadijo za mitinge, se pogovarjajo o delu, ki so ga opravili ter smujejo nove načrte.

Na okrajni propagandni komisiji vedno pomagata dve pionirki. Zelo sta se izkazali v kurirski službi. V enem tednu sta napravili 90 delovnih ur. Užita se tudi tipkanja in bosta kmalu postali dobri tipkari.

Vsa primorska mladina tekmuje, da bo čim več narejenega, da bodo boreci ob povratku našli obnovljeno vse, kar so fašistične tolpe uničile.

Med njegovim govorom je prišla štafeta iz Primorske, ki je prinesla na II. kongres pozdrave primorske mladine. Tov. Jože je prispele štafete v imenu vse ljubljanske in vse slovenske mladine pozdravil in obenem Primorcem in Korošcem zagotovil, da jih ne bomo pozabili, da so vse naše misli samo pri njih in da jim bomo odločno stali ob strani in pomagali v dokončnem boju proti fašistom in njih zločinskim naklepom. Mladina je z močnim vzklikanjem sprejela njegove besede.

Tov. Zupan, je v imenu okrožnega odbora Ljubljane pozdravil vso zbrano mladino, posebno pa mladino Koroške in Primorske, prav tako pa tudi italijansko in avstrijsko mladino, ki se z nami bori za dokončno uničenje fašizma. Na koncu je pozval še mladino na delo za obnovo naše domovine, nakar je množica z vzkliki odgovorila: »Hočemo, hočemo.« »Vse za obnovo naše porušene domovine!« »Slovenska mladina je borbena in njene zmage občuduje ves svet,« je med drugim dejal govornik.

Nato je tov. Sergej prečital še pozdrav goriške mladine s predkongresne konference.

V imenu vojaške oblasti je mladino pozdravil komandant mesta Ljubljane, tov. podpolkovnik Lokovek Ivan. Tudi on je posebno pozdravil Korošce in Primorce.

»Te dni bo polagala slovenska mladina račune za svoje delo in ti račun bodo za vas nadvse častni. Za vas ni bilo nikoli nobenih preprek!«

Poudaril je, da smo vredni sinovi svoje domovine, za katero smo žrtvovali kri in življenje. Močna volja in hotenje slovenske mladine pa nam je garancija, da hodimo po pravi poti in da bomo dosegli cilje, katere smo si zastavili. Končal je z besedami: »Tujega nočemo, svojega ne damo!«

Kot zaključek je godba zaigrala jugoslovansko himno »Hej Slovani.« Primorski in koroški mladinci, ki se je po končani svečanosti zbrala spredaj pred univerzo, je ljubljanska mladina izročila šopke vrtnic in rdečih nageljnov. Nato se je mladina v sprevedih razšla po Ljubljani, kjer je še vse večer manifestirala za Koroško, Primorsko, maršala Tita, Sovjetsko zvezo, maršala Stalina in bratstvo vseh jugoslovanskih in vseh slovenskih narodov. Vmes so se glasili vzkliki italijanske protifašistične mladine: »Eviva Tito, eviva Stalin, eviva la fratelanza Italo-Slovena.«

Neskončno navdušenje manifestantov, razsvetljen ljubljanski grad in na hribu pod gradom razsvetljen napis: »Tito« in »II. kongres ZMS,« so pozdravljali slavnostne dneve II. mladinskega kongresa.

Mladinski dom tudi v Velendolu

Velendolska mladina je težko pričakovala svoj II. kongres. Ves čas težke štiriletne borbe ni klonila. Kljub sovražnikovemu divjanju je ves čas med seboj tekmovala v tem, kdo bo čim več doprinesel k naši zmagi. Pred kongresom si je mladina napovedala medsebojno tekmovanje na kulturnem polju. Povsod so ustanovili stenske časopise in pridno dopisujejo vanje. Postavili so si krasen mladinski dom, v katerem razpravljajo o uspehih in težavah svojega dela. Skupno čitajo časopise in se z veliko marljivostjo pripravljajo na mitinge. Poslali so resolucije in pozdravna pisma maršalu Titu, naši vladi in borecem slavne Rdeče armade.

Idrijska mladina

Ker leži povsod dosti materiala, je naša oblast dala pobudo mladini in pionirjem, naj ga zbira. Da bo delo čimprej opravljeno, so si posamezne vasi napovedale tekmovanje. — Pridni so predvsem idrijski pionirji, ki ne naredijo po nepotrebnem niti koraka. S polnimi koši starih cunj, kosti, razbitega stekla, papirja in železa hodijo do šole. Vse odpadke pa dostavljajo v centralno skladišče v Idriji, kjer jih bo industrija predelala.

„Hočemo državo brez spekulantov in saboterjev!“

V Novem mestu ima Penca Josip tekstilno tovarno, ki je ves čas okupacije, posebno pa zadnje leto, obratovala s polno paro. Rupnikovi in nemški vojski je dobavljali blago za uniforme, perilo, šatorke in druge tkaninske izdelke. Svoje delavce je silil k povečanju produkcije z grožnjami, da jih bo poslal na utrjevalna dela, če storitev ne bo zadovoljiva. Delavcem je razlagal, da partizanska banda ne bo nikoli zmaga, in on sam da je porok za to. Pred meseci pa se je spozabil celo tako daleč, da je poslal svoje delavce kopat jarke za okupatorja. Takrat je tovarnarjeva žena izjavila, da se lahko na ta način pač najlepše odkrižajo nevarnih tipov.

Zaradi Penčevih obremenilnih izjav sta bila dr. Gros in Mežnaršičeva poslana v internacijo.

Tovarnar Penca je na svojem stanovanju prijel celonočne gostije, na katerih so popivali gestapoveci, belogardistični oficirji (med njimi obveščevalni oficir Jenko). Ob slovesu pa jim je dal še pakete blaga za obleke itd. Po teh nočeh so videli delavci pred kletjo kupo izpraznjenih buteljk najboljših vin.

Davčne knjige izkazujejo, da v letu 1944-45 Penca ni plačal nobenega davka. Istočasno pa je belogardistični okr. glavar Skubic Anton večkrat zasliševal poštene novomeške podjetnike ter jim grozil z nemškimi taborišči, če ne bodo plačevali davka. (Primer trgovec Barborič).

Seveda je kot prvovrsten spekulant zadnje čuse dajal podporo tudi nekaterim partizanskim družinam, kar pa je lahko utrpel. Ker ni plačeval davka, mu je premoženje tako naraslo, da je nameraval po vojni zidati tovarno avtomobilov, elektromotorjev, steklarne itd.

Po prihodu naše vojske in oblasti v Novo mesto pa je Penca omejil obratovanje tovarne, čeprav ga je zavedno delavstvo opozorilo, da je sedaj potrebna še večja produkcija. Pod okupatorjem je tovarna obratovala v dveh šihilih, sedaj pa je omejil obratovanje samo na en šihl. V tkalnici je zaposlil samo ženske, dočim je v predilnici prenehali delati. Zavedne delavce, ki so zahtevali, da je za obnovo potrebna čim večja produkcija, je grobo zavrnil, naj se ne vtikajo v njegove zadeve, ker nima niti surovin niti denarja za izplačevanje mezd. Toda ta dva izgovora sta prazna. Delavstvo prav dobro ve, da ima Penca surovine za osem mesecev in še več ter da tovarna lahko dela z vsemi obrati v dveh šihilih. Prav tako je laž, da ne more delavstvu izplačati mezd. Saj je vendar hotel vojni dobikar zidati nove tovarne in ima v ljubljanskem denarnem zavodu milijonske vloge. Končno je tem zavednim delavcem zabrusil, da nima niti z njimi, niti s tukajšnje oblasti nobenega opravka, ker ima zvezo z višjo instanco.

Ko je iniciativni odbor Enotnih strokovnih zvez posredoval pri Penči, da bi tovarna začela obratovati v polnem ob-

segu, je dvema članoma tega odbora izjavil, da jih ne potrebuje ter jih je pogljal iz službe.

Izrazil je tudi našo mobilizacijo. Za oprostitev od vojaške službe zaradi potrebe pri obratovanju je predlagal naborni komisiji le omejeno število delavcev, dočim je člane Enotnih strokovnih zvez kot nepotrebne pustil mobilizirati. Ob tej priložnosti je izjavil: »Sedaj je najlepša prilika, da se teh tipov odkrižam.«

Tudi delavstvu in vsem poštenim Novomeščanom je bilo tega kmalu dovolj. Dne 19. junija zvečer se je zbrala na ulicah Novega mesta tisočglava množica delavstva, mladine in ostalih prebivalcev, ki so formirali demonstrativno povorko in med vzklikanjem: »Hočemo državo brez spekulantov in saboterjev!« — »Pred sodišče z izdajalci in fašističnimi liferantili odšli pred Pencevo tovarno, kjer so ogorčeno demonstrirali proti saboterskim postopkom tovarnarja.

Spekulant Penca je skušal množico z balkona preslepit, češ, da je nedolžen. Vendar pa on in njegova žena nista mogla zadržati sovražstva do ljudstva in sta začela, predvsem žena, zmerjati ljudi s »partizanskimi kurbami«. Ogorčena množica je tedaj zgrabila za kamenje in šla v tovarno. Tovarnar je našušil psa na delavce. Delavci pa so kljub temu prišli v spodnje prostore in za tremi zapahi našli skritega saboterja. Razjarjena mladina pa je poiskala izdajalčev ženo. Oba izdajalca so pripeljali na cesto, odkoder so jih s klici: »Pred sodišče z izdajalci in saboterji!« odpeljali med viharjem odobravanjem množice skozi mesto in jih izročili oblastem v nadaljnji postopek.

Delavstvo je tovarno takoj zastražilo in sklenilo začeti s polnim obratovanjem v tovarni, da tako z vsemi močmi podpre obnovo porušene domovine.

Ogorčena množica je še dolgo potem demonstrirala po mestu ter vzklikala naši ljudski oblasti, Enotnim strokovnim zvezam, maršalu Titu in našemu ljudskemu sodišču: »Hočemo državo, v kateri bodo delali poštene podjetniki ljudstvu v korist!«

Dragocena zbirka

Zavod za slovestvo na Akademiji znanosti ZSSR ima dva dragocena arhiva — zbirko rokopisov in gramofonskih plošč. Arhiv plošč prekaša najstarejšo evropsko zbirko ter hrani nad 15.000 plošč s pesmi in osemdesetih različnih narodov. Neprecenljiva je vrednost nekaterih plošč, ki so jih napravili znanstveniki na svojih potovanjih in ekspedicijskih vzhodno Sibirijo in Altaj. Slavnici član Akademije, Deržavin, je snemal med južnimi Slovani njihove narodne pesmi. V zbirki so tudi plošče, katere je napravil sloviti zbiralec ruskih narodnih pesmi Linova.

IZ SLOVANSKIH DEŽEL

Vloga sovjetske mladine

Sovjetska mladina in vrli Leninov-Stalinov komsomol — organizator mladine — imata ogromno vlogo v življenju naše dežele, v utrjevanju moči sovjetske države.

Ne bom govoril o junaštvu komsomolcev, o junaštvu mladine na fronti, v partizanskih odredih in pri vdanem delu v zaledju, t. j. v tvo- rnicah, obratih, velepodjetjih in v kmetijstvu. Povedati hočem le, da komsomol liki talilnik ogromne peči tla in oblikuje novega, sovjetskega človeka. Komsomol je prva stopnica, po

kateri prihaja mladina v široko družbeno in politično življenje, po kateri prihaja mladina v stranko. Komsomol je izredno važen organizacijski činitelj za delavsko in posebno za vaško mladino. Komsomol je nekak začetek kolegalnosti in obširne družbene dejavnosti za to mladino. Njegova pomembnost pri oblikovanju sovjetskega človeka, pri razširjanju njegovega političnega in socialnega obzorja je izredno velika.

(Iz dela M. Kalinina: »Mogočnost Sovjetske države«)

Velikopotezna obnova Moldavije

Odkar so fašistični osvajalci zapustili Moldavijo, je prešlo več kot 150.000 kmetov okoli 200.000 hektarjev zemlje. V par mesecih so bili obnovljeni vsi kozolci in traktorske postaje. Na seji vrhovnega sovjeta so našli vsa dela, ki so bila izvršena v korist obnove. Seja je sprejela državni proračun za tekoče leto, ki določa velike vsote za obnovo vsega, kar so razrušili in izropali hitlerjevci.

Celotni znesek državnega proračuna znaša 5554 milijone rubljev. Vlada ZSSR je republiko po njeni osvoboditvi nakazala nove traktorje, velike množice semen, nad 10.000 ovac, 5000 krav in 3500 konj. Iz vzhodnih predelov Sovjetske zveze je prišlo v Moldavijo na tisoče strokovnjakov, ki bodo pomagali pri obnovitvi dežele. Nad 23 milijonov rubljev bo potrošenih za poljedelstvo. Nad 11 milijonov rubljev so namenili za živinorejo. Letos

polagajo posebno veliko pažnjo na vzgojo poljedelskih strokovnjakov. Po vsej republici bodo ustanovili kmetijske šole, ki bodo mogle sprejeti 4.125 dijakov.

Okrog 50 milijonov rubljev bodo iz proračuna porabili za obnovo industrije. Od prvih dni osvoboditve Moldavije pa do danes so obnovili 164 tovarn. Letos bodo odprli okoli 160 novih tovarn. Za vzgojo bodo porabili 170 milijonov rubljev. Konec leta bodo pričeli s poukom na 1844 solah, 5 univerzah in 25 strokovnih solah. Proračun določa tudi 32 milijonov rubljev za podpiranje moldavske narodne umetnosti. Dalje je 32 milijonov rubljev namenjenih za gradnjo hiš in javnih poslopj. Tudi glavno mesto bodo vsestransko opovili. Državni proračun vsebuje tudi 10 milijonov rubljev za ranjene vojake, ki so se vrnili z bojišča.

Izreden razvoj skrajnega severa

Med vojno se je izredno hitro začel razvijati skrajni sever ZSSR. Popolnoma so izpremenili področje gornjega Kolima. Pred 13 leti tu ni bilo najmanjšega znaka kakšne industrije. Tudi ceste so bile redke ter v slabem stanju.

Razvoj industrije na tem področju, ki je tako veliko kot Francija, se je pričel l. 1932. Gradbeni material, opremo ter živce so dovažali vzdolž severne morske poti. V zalivu Nogajevu, ki je dobro zavarovan pred viharji, so zgradili pristanišča. Dva in pol kilometra od tod je zrastle iz tal mesto Madagan — vrata v rudnike zgornjega Kolima. Preko gora, tajg in krajev, kamor še nikoli ni stopila človeška noga, so speljali več sto kilometrov dolgo cesto. Zgradili so ozkotirne železnice, ki vežejo rudnike, naselbine in pristanišča. Vseposvods so avtomobilske ceste. Med vojno se je prebivalstvo Kolima povečalo za par tisoč ljudi.

Nastalo je vprašanje, kako pričeti s poljedelstvom. Lotili so se ga z veliko vnemo, tako da so sadovi že danes vidni. Poletje v teh pokrajinah je izredno vroče, medtem ko traja zima 7 ali 8 mesecev. Temperatura pada do 62 stopinj pod ničlo. Poljedelci, ki se posebno navdušujejo za vprašanja poljedelstva v severnih pokrajinah, so vzgajali različne vrste žitaric in zelenjave, ki izredno zgodaj zorijo. Izdelali so načrte za gojitev rastlin z ozirom na krajevne pogoje. Posledica je, da so prebivalci Kolima dobro preskrbljeni ne samo s svežim sočivjem, temveč tudi z mleškarskimi proizvodi.

Nastanek najmlajšega mesta

Mesto Stalinsk, ki je v zadnjih letih postalo važno industrijsko središče, je staro šele 15 let. Zgodovina o njegovem nastanku in razvoju je značilna za mnoga nova sovjetska mesta. Zgrajene so bile ogromne kovinske tvornice. Iz vasi in mest Urala in Daljnega severa so prišli ljudje in se naselili v dveh majhnih vasicah, na pustem močvirnatem ozemlju. Močvirja so bila izsušena, reke uravnane v struge. Graditelji so še vedno prebivali v neudobnih šatorih na golih tleh. V mrzlih zimah so snežni meteži namedili okrog teh šatorov cele gore snega.

Leta 1932 se je v neraziskanem sibirskem gozdu dvignilo prvih deset hiš iz opeke. Nekoliko kasneje je zrastle stavba metalurškega zavoda s številnimi laboratoriji, trgovinami in uradi. Dvesto dni so graditelji delali neprenehoma na prekrasni gledališki stavbi, kjer je prostora za 1200 ljudi. V novembru 1933 je

začela obratovati v mladem mestu prva cestna železnica. Sedaj ima Stalinsk 230.000 prebivalcev. Velika metalurška palača, obdana od vrta, stoji ob široki cesti, kjer so še: ogromna brzojavna stavba, hoteli, kinematografi in trgovine. V Kuznetsku je hitro zrastle metalurgična obratovalnica, ki je imela veliko vlogo v dobavljanju industrijskih kovin. Zgrajene so bile nove obratovalnice, opremljene z najmodernejšimi stroji. V bližini novega cirkusa stoji razrušena kočja. To je vse, kar je ostalo od dveh vasic, ki so stale tukaj pred 15 leti. Prebivalci mesta so kočjo ohranili kot spomin na nedavno prejšlost.

Gradnja palače Akademije znanosti

Gradbeni akademik Sušov je izjavil, da se je gradnja poslopja Akademije znanosti Sovjetske zveze začela že pred vojno. Glavno poslopje Akademije — palača znanosti — bo zgrajeno nasproti Osrednjemu parku kulture in oddiha, ki je imenovana po Gorkem. Ko bo obiskovalec prestopil glavni vhod palače, se bo znašel v predsobi iz sivga kamna z mogočnimi stebri. Veličastno stopnišče iz belega in rožnatega marmorja vodi do kupole, kjer je okrogla posvetovalnica, v kateri je prostora za 1000 oseb. Nad predsobo so študijske sobe predsednika, podpredsednikov in tajnika Akademije, posvetovalne dvorane in sobe za oddih. Nad temi sobami je druga predsoba, katera ima na obeh straneh prostor za poslušalce po 75 oseb. V sledečem nadstropju je še ena predsoba in dve sobi za poslušalce, od katerih ima vsaka prostora za 150 ljudi. V petem nadstropju so pomožni prostori.

Musebna pažnja je v načrtu posvečena muzejski dvorani Akademije znanosti. Okrasni material v teh dvoranah bo pokazal naravno bogastvo Sovjetske zveze. Knjižnica Akademije znanosti, kjer je prostora za 1.200.000 zvezkov, je pod posvetovalnico. Glavni prostori knjižnice bodo v zadnjem delu zgradbe, kjer bo zbranih do 10.000.000 zvezkov. Na stavbišču okrog palače znanosti bo uredjen francoski park. Kipar Mukina izdeluje kiparske skupine, ki bodo kronale stavbo. Z ozirom na odločitev vlade bo gradnja palače dokončana v l. 1948.

Novo znamke

Ljudski komisariat za promet je izdal ob 220 letnici Akademije znanosti ZSSR serijo poštinih znamk. Serija obsega dve znamki: svetlo modro za 80 kopejk s sliko poslopja predsedstva Akademije v Moskvi in drugo za dva rublja, ki kaže poslopje Akademije v Leningradu in portret Lomonosova.

Proučevanje sončnega mrka

Mnogi znanstveniki so prispeli v Ivanovo, da bi izvršili pripravo za opazovanje sončnega mrka, ki bo 9. julija. Akademik Fesenko in dopisni član Akademije znanosti ZSSR Tihon sta izjavila v razgovoru z dopisnikom »Tassa«, da bo 22 znanstvenih odprav opazovalo sončni mrk nad vso deželo. Mrk se bo začel v Ivanovem ob 16.17 in bo prenehal ob 18.18. Vse priprave za opazovanje so na najboljši poti, v slučaju oblačnosti pa bi se znanstveniki dvignili na letalom. Fesenko in Tihon poudarjata veliko zanimanje, ki ga kaže široka javnost in pričakovanju mrka. Javno sta o teh stvareh poučevala v Ivanovu pred nabitimi dvoranami.

KULTURNI RAZGLEDI

Dva dokumenta o našem osvobodilnem tisku

Prelistavam dve izmed številnih brošur, ki so — obravnavajoč največ aktualna politična, gospodarska in upravna vprašanja — po prizadevanosti propagandnih komisij pri IOOF in CK KPS oživile naš opustošeni knjižni trg, dve brošuri, ki govorita o tisku, kateri je vztrajno in zvesto kot prvi bojni tovariš spremljal vseposvods in ves čas naš osvobodilni boj. Prva (Cene Kranjc, Slovenske partizanske tiskarne v borbi za svobodo) nam, skoraj bi lahko rekel, z literarno toplino in dramatičnostjo pripoveduje o naporih, ki jih je tvegal večkrat za ceno svojega življenja črni umetnik po skrivališčih, bunkerjih in podzemskih jamah, o neverjetnih čudežih, ki jih je izvrševala lahko samo brezmejna volja in vera. Druga (Dušan Moravec, Gradivo za bibliografijo slovenskega osvobodilnega tiska I.) nam s skopo eksaktnostjo in bibliografskim prijemom plodove teh naporov povezuje in razbira. Ti dve knjižici sta bili še obe pisani pred koncem vojne na svobodnem partizanskem ozemlju in sta obe še kot živi, neposredni pričci neenanekaja boja, ki ga je bilo ljudstvo za svojo elementarno pravico do življenja in v katerem je bil tisk njegovo najostrejšo orožje. Partizanski strojnici je okupator lahko postavil nasproti najmodernejši težki orožju svojih ogromnih vojnih industrij, proti tiskani besedi, ki je črpala svojo moč in zgovornost za preproste pravdnosti in poštenosti stvari, katero je zagovarjala, proti tej ni mogel postaviti nič enakovrednega. Prelistavam ti dve brošuri in v misel mi hodi Cankarjev stavek, ki pravi:

»Vsaka ped svobode, ki si jo pribori ljudstvo, je korak naprej v kulturi.« Intuitivno spoznanje, ki ga je dvigalo visoko nad povprečje in razgleda tedanjega slovenskega življenja, je Cankarju narekovalo v pero te besede. Uporno ljudstvo je kot reka, ki preplavi izžerpana polja, da jih znova oplodi. Slovensko ljudstvo je že sredi najtežje borbe za življenje samo ustvarjalo in varalo košček svoje nove kulture, katere najvidnejši predstavnik je bil prav osvobodilni tisk. Ta tisk je še preprost, ves prilagojen je borbi, ki ga je rodila in katere predani glasnik je bil, ves v orožju je še in v oklepju, le najnujnejšim potrebam streže, potrebam borbe, toda v njem se kljub temu že jasno odraža stremljenje, ki ga visoko odlikuje in ki je alfa in omega vseh resnično kulturnih naporov, namreč: stremljenje po pravdnosti sveta in dostojanstvu človeka. D. S.

Motiv iz naše borbe

V vetru nočjo bomo spali, v vetru, ki divje se smeje... Morda nam bodo oblaki rjuhe edine, odeje...

Pala na roke, obleko proa, druga je kaplja. V noč čez močvirno poseko zakričala bo čaplja...

Dež izpral bo lica, močil nam usta suha, noč nam bo z mrzlim nožem rezala črnega kruha...

Svoje misli teptali bomo ko trhle veje, dokler nam solzna zarja zemlje in src ne ogreje...

V sonce bo hosta zapela, hosta in pesem bojna. Brat moj, ne skrivaj lica! Danes je vojna, vojna!

Matej Bor.

Koncert »Srečka Kosovela«

Zbor »Srečka Kosovel« razpolaga z dobrim, zdravim materialom. Oba dirigenta, Silič in Simoniti sta zbor, ki je kazal veliko voljo do učenja, privedla do velike tehnične popolnosti. Skupinsko je skrbno odtehtan, discipliniran, svež in v tempu razgiban. Morda se je zbor tu pa tam oddaljil od prvotne koncepcije, morda njegov občutje spriče neprestanih nastopov ni več pristno, vsekakor — tehnična dospelost zbora omogoča dirigentu vso svobodo.

Dirigentu se je posrečilo, da je izredno efektno postavil za moški zbor Kozinovo »Hej tovarišic« in Borovo »Bri-

gadic«. Manj se mu je to posrečilo pri makedonski in dalmatinski pesmi. Pri harmoniziranju drugih skladb zborovodje pogostokrat grešijo, tako smo grešili bolj ali manj vsi zborovodje. Vsi smo se lahko o tem prepričali, kako težko je harmonizirati n. pr. rusko pesem. Taka pesem kaj lahko izgubi svojo tipičnost. Dolžnost zbiratelja in oblikovalca bi pa naj bila, da bi se vživel in približal narodnim značilnostim.

Zbor »Srečka Kosovel« moramo obdržati, saj z njim lahko zastopamo svojo vokalno umetnost kjer koli. C. C.

Slovenske gledališke predstave na Primorskem

Četrto stoletje se slovenska beseda ni smela oglašati, vendar je nasilni tujec ni mogel zatreti. V novejšem času prirejajo vseposvods gledališke igre, ki jih naše občinstvo z navdušenjem obiskuje.

Dne 5. t. m. je slovensko občinstvo do zadnjega kotička napolnilo Teatro Verdi v Gorici, kjer je šla prvič črez oder izvorna slovenska drama.

Prejšnjo nedeljo je mladina iz Mirnika priredila shod. Mirnik je na skrajnem koncu slovenskega ozemlja; vrljub ludemu pritisku pa je ostal slovenski.

Za shod je priredila tudi igro, Finžgarjevo dramo »Razvalina življenja«. Za mladinke iz Mirnika, nje, ki so vodile shod, je bila to težka naloga. Odločile so se, da uprizore igro, fantov pa ni doma. Ker ni bilo moških doma, so pač mladinke same prevzele moške vloge. To je bilo ravno nasprotno kakor v Shakespearejevem gledališču, kjer so vse ženske vloge igrali moški. Tako so mladinke izvedle svojo nalogo — ljudstvo, ki je predstavi prisostvovalo, je bilo navdušeno.

»Ovadu« iz zbirke Maj; V imenu Kristusovih ran

Naslovna stran lista »Slovenske partizanske tiskarne«

Zakon o zaplembi premoženja

V »Uradnem listu FDJ« od 12. junija t. l. je objavljen zakon o zaplembi premoženja in izvrševanju zaplembe. S tem zakonom so dopolnjeni dosedanj predpisi o zaplembi premoženja. Istočasno pa je uveden enotni postopek pri zaplembi premoženja, z željo, da se zaščitijo nedolžne osebe iz družin obsojencev, kakor tudi interesi onih, ki so imele kakršne koli pravice na zaplenjenem premoženju.

Istočasno je z osiguranjem enotnega postopka v izvrševanju zaplembe, ki je poverjeno rednim ljudskim sodiščem, s tem zakonom onemogočeno, da bi se zaplenjena imovina nepravilno odtujevala. Dolžnost sodišč je, da izvršijo točen popis zaplenjene imovine in izvršijo predajo iste deželnim upravam narodnega premoženja.

Zaplemba premoženja oseb nemške narodnosti in državljanov bivšega nemškega Reicha bodo vršile upravne oblasti, katere bodo o vsakem odloku o zaplembi obvestile tudi okrajna ljudska sodišča zaradi zemljiškoknjižnega prenosa nepremičnin in lastništva oseb nemške narodnosti, odnosno podanikov nemškega Reicha v lastništvo države.

Poleg enotnega postopka v izvrševanju zaplembe je v tem zakonu sprejeto načelo, da razpolagajo z zaplenjenim premoženjem edino deželne uprave narodnega premoženja. Samo z velikimi podjetji in posestvi bo upravljala centralna uprava narodnega premoženja.

Odredba Narodne vlade Slovenije o določitvi tečaja za zamenjavo nemške marke za lirski bon Denarnega zavoda Slovenije

Do zamenjave okupatorskih valut v dinar demokratične federativne Jugoslavije je določen na ozemlju, kjer je v obtoku nemška marka, začasni obračunski tečaj za lirski bon Denarnega zavoda Slovenije, in sicer:

2 liri (v bonih) = 1 RM.

RADIO SVOBODNA LJUBLJANA

Dnevni spored za nedeljo, dne 24. VI. 1945

- 7 Valčki in polke — 7.15 Poročila in objave — 7.45 Saksophon s klavirjem — 8 Objave in poizvedbe — 8.30 Orgelski koncert — 9 Prenos razprave proti vojnim zločinom iz Justične palače — 11 Sindikalna ura — 11.30 Oddaja kulturno-prosvetne skupine XV. divizije — 12 Odredbe, obvestila, potzvedbe — 12.30 Skladbe za harmoniko in kitaro — 13.20 Koncert orkestra in mešanega zbora Radia Ljubljana pod vodstvom dirigenta Antona Neffata — 15 Prenos svečanega dela II. kongresa iz Unionske dvorane — 19 Chopin: Koncert v E-molu — Glazunov: Koncertni valček — 19.30 Vokalni koncert trišabanke Zdenke Tavčarjeve pri klavirju prof. Ciril Cvotko — 19.45 Violinski koncert — 20 Saljapin na ploščah — 20.30 Poročila in pregled tiska — 21 Prenos koncerta kulturne skupine »Iva Lole — Ribarja iz Uniona — 23 Plesna glasba.

IZ DELAVSKIH SINDIKATOV

Seja glavnega odbora Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščencev Slovenije

V četrtak dne 21. t. m. je imel glavni odbor Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščencev Slovenije sejo, na kateri je pregledal dosedanje delo, ugotovil uspehe in napake ter si napravil načrt za bodoče delo.

Organizacija: Po poročilih, ki so jih poslali iniciativni, odnosno podružnični odbori, je doslej ustanovljenih na vsem slovenskem ozemlju razen Slovenskega Primorja nad 450 podružnic različnih strok, v katerih je že organiziranih 60% delavcev in nameščencev. V nekaterih podružnicah so se že vršili občni zbori, v kratkem pa se bodo tudi v ostalih. Najmočnejše je zajela organizacija v celjskem in mariborskem okrožju, Prekmurju, Gorenjski in v Ljubljani, deloma pa na Koroškem in v novomeškem okrožju. V več okrajih so bili postavljeni iniciativni odbori. Glavni odbor je izdal navodila, da naj podružnični odbori osnujejo krajevne strokovne odbore in krajevne strokovne svete. Kot predpriloga k temu organizacijskemu delu so bila v glavnih industrijskih in rudarskih središčih manifestacijska zborovanja. Istočasno so se vršile v teh krajih tudi organizacijske konference, kjer so se delegati podrobno pogovorili o ustroju enotne strokovne organizacije, o njenem pomenu in namenu ter o najvažnejših nalogah. V Celju in Mariboru sta se vršili okrajni konferenci zastopnikov podružničnih odborov. Ti dve konferenci sta pokazali, kako mnogo imajo naši delavci razumevanja za obnovo naše industrije in udarniško delo, za dvigovanje produkcije in reševanje problemov, ki so v zvezi s pomanjkanjem surovin, tehničnih naprav in strokovnih kadrov.

V Slovenskem Primorju je doslej organiziranih že nad 25.000 delavcev in nameščencev. Angleške vojaške oblasti nastopajo proti strokovnim organizacijam in jih skušajo zatreti. Tako so vrgli Enotne strokovne zveze iz Delavskega doma v Trstu ter onemogočili vselitev v druge prostore. Isto so storili z uredništvom »Delavske enotnosti«, ki izdaja strokovno glasilo v italijanskem jeziku. Anglo-ameriške vojaške oblasti so izjavile, da strokovne organizacije niso dovoljene in ne priznavajo primernega zvišanja plač delavcev in nameščencev. Zaradi takega postopanja je glavni odbor ESZDNS na tej seji sklenil, da pošlje preko glavnega odbora ESZDN v Beogradu protest angleškim strokovnim organizacijam.

Ker še niso postavljena zvezna tajništva za Slovenijo, se bodo vršile od 28. t. m. do 5. julija zvezne konference za najvažnejše stroke. Na teh konferencah bodo izvoljena tajništva za posamezne zveze.

Propaganda in kulturno prosvetno delo: Glavni odbor izdaja tednik »Delavska enotnost«. V radiu Svobodna Ljubljana je tedenska sindikalna ura vsako nedeljo ob deseti uri dopoldne. Pri Glavnem odboru je ustanovljen odbor za kulturno prosvetno delo. Kulturna prosvetna društva pa so ustanovljena v Ljubljani, na Jesenicah in v Mariboru. Ustanovljen pa je bil tudi Glavni iniciativni odbor za fizikalno delo Slovenije.

Viničarji se organizirajo

Tudi naši viničarji, ki so bili nekoč najbolj zapostavljeni in izkoriščani sloj, se zavedajo, da je le v skupnosti uspeh. Zato so se zbrali v Železnih vratih, da se organizirajo v enotni strokovni organizaciji.

Tov. Korošec je govoril o potrebi, da tudi viničarji stopijo v Enotne strokovne zveze. Tov. Slavič pa je poudaril, da morajo viničarji prav tako sodelovati pri obnovi kot drugo delavstvo.

Prosvetni delavci Moste

Dne 19. t. m. je bil ustanovni občni zbor podružnice Enotne strokovne zveze prosvet. delavcev v Mostah, v Mladinskem zavetišču v Zeleni jami. Zbrali so se tovariši iz šol v Mostah, Sv. Petra in Hrušič,

Produkcija in udarniško delo: Na konferencah, odnosno iz poročil je razvidno, da se je v nekaterih podjetjih produkcija od časa okupacije močno dvignila in da so delavci v nekaterih krajih izvršili mnogo nadur. Tako se je v tkalnici Bergman v Celju produkcija dvignila za 25%, v tkalnici Metka v Celju za 75%, v cinkarpi Celje za 15%, v opekarni Ulman Unger, Loznica pri Celju za 28,9%, v rudniku Pečovnik za 50%, v tekstilni tovarni Ehrlich v Mariboru za 17%, v tovarni Jukotekstil za 30%. Celjski poštarji so na lastno iniciativno v kratkem času spravili v obrat 80 poš. Telefonske zveze so bile postavljene za potrebe naše vojske in civilnih oblasti, ko so bili Nemci še v Mariboru. Delavci tovarne letal v Mariboru so naredili nad 4000 udarniških ur. V tovarni svile v Mariboru so delavci uvedli 12 urno delo, ker se na ta način prištedi precej goriva. Mežiški rudarji so dvignili produkcijo za 40%. Železničarji z odseka Rimske toplice—Zidani most so v kratkem času uredili promet ter pod življenjsko nevarnostjo rešili 150 vagonov municije. Železničarji, poštarji in drugi delavci v Mariboru ter jeseniški kovinarji so v svojem prostem času odstranjevali ruševine. Prav posebno pa so se izkazali delavci Splošne stavbene družbe v Mariboru, ki so v štirih dneh napravili železniški most v Pesnici, čeprav je bilo predvideno 14 dni. Pri tem so nekateri delavci delali 56 ur nepretrgoma.

Glavni odbor je sklenil, da da pohvalo vsem onim delavcem in nameščencem, ki so pripomogli k dvigu produkcije in uspešno sodelovali pri udarniškem delu, prav posebno priznanje pa ho dal delavcem in nameščencem Splošne stavbene družbe.

Napake. Pri dosedanjem delu so se pokazale naslednje napake, ki jih je treba na vsak način odpraviti: nekateri odbori zadržujejo organiziranje delavstva in nameščentstva z utemeljitvijo, da nekateri delavci oziroma nameščenci ne spadajo v organizacijo, ali da je za organiziranje še dovolj časa. Tako je v Zabukovci doslej sprejetih od 200 delavcev samo 26. V idrijskem rudniku pripravljali odbor ni sprejel članov z izgovorom, da je še čas, odnosno da čaka nadaljnjih navodil.

V nekaterih podjetjih pripravljali odbori slabšo delavsko enotnost, s tem da niso pritegnili delavcev, poprej organiziranih v različnih strokovnih organizacijah, v našo novo organizacijo. Nekateri pripravljali odbori so premalo iniciativni in čakajo za svoje delo navodil od zgoraj.

Premajhna budnost in nepovezanost z odbori OF je posledica, da so se v nekatere odbore vrinili škodljivi in sovražni elementi.

V nekaterih tovarnah slabšo produkcijo iz oportunistične ali sabotaje. Tako so v neki tekstilni tovarni delavci zadrževali delo iz bojazni, da bodo brezposelni, če zmanjka surovin.

Proti vsem takim nezdravim pojavom so delegati glavnega odbora na konferencah in sestankih odločno nastopili in dali nasvete, kako je treba te napake popraviti oziroma jim izogniti.

O osvobodilnem boju je govoril tovariš Iskra. Tov. Ostanek pa je podal izbrun referat o strokovni organizaciji.

Po volitvah je predsednik tov. Ivančič obljubil, da bo odbor s sodelovanjem vsega članstva izvršil vse naloge, ki jih stavlja organizacija in naša obnova.

Občni zbor v tobačni tovarni

V četrtak so imeli delavci in nameščenci tobačne tovarne v okrašenih tovarniških dvoranah ustanovni občni zbor.

Delegat dr. A. Lasič je podal pregled osvobodilnega boja in sedanjega političnega položaja.

Iz tajnikovega poročila je razvidno, da je doslej pristopilo v Enotne strokovne zveze že 448 delavcev in nameščencev.

Izvoljen je bil odbor, ki ima pri delavcih največje zaupanje in bo delal v korist vseh.

OBVESTILA

Odredba Narodne vlade Slovenije o izplačilu preživitve upokojencem za julij 1945

Da se začasno za mesec julij 1945 uredi izplačilo preživitve državnim in samoupravnim osebnim in rodbinskim upokojencem ter osebam, ki prejemajo milostne oskrbnine, življenjske rente, podpore, priznanja in pomoči iz državnih in samoupravnih blagajni

odrejam o:

1. Navedeni javni upokojenci in prejemniki označenih prejemkov, živče na ozemlju, kjer so v obtoku italijanske lire, prejmejo za mesec julij 1945 preživitve v dinarjih DFJ in sicer isto vsoto, kot so jo prejeli za mesec maj 1945 v lirah.
2. Sprejad navedenim osebam, bivajočim na ozemlju, kjer so doslej prejemale pokojninske prejemke v nemških markah, se prav tako izplačajo preživitve v dinarjih DFJ, in sicer v višini trikratne vsote, ki so jo prejeli v RM kot poslednji mesečni obrok pokojnine.
3. Navedene osebe, živče na ozemlju, kjer so prejemale pokojninske prejemke v madžarskih pengih, prejmejo za julij 1945 preživitve in sicer toliko dinarjev DFJ, kolikor so kot poslednji obrok pokojnine prejeli pengov.
4. Preživitva, določena po predpisih 1.—3. odstavka, mora znašati vsaj 500 Din. ne sme pa presegati zneska 2000 Din.
5. Če katere izmed navedenih oseb za maj 1945 zaradi zaprek, ki jih je povzročilo vojno stanje, niso prejeli svojih pokojninskih prejemkov, se vzame kot podlaga za izračunavanje preživitve zadnji redni obrok mesečnih pokojninskih prejemkov, ki so ga prejeli pred osvoboditvijo.
6. Morebiti še potrebna podrobna navodila za pravilno izvršitev te odredbe bo izdal minister za finance.

V Ljubljani, dne 22. junija 1945. Stev. 580-I-1945.

Tolskidi Narodne vlade Slovenije: Boris Kidrič, l. r. Minister za finance: Dr. Aleš Bebler, l. r.

Pozor bolniki s sladkorno boleznijo (diabetiki)

Zaradi preureditve zdravstvene oskrbe bolnikov s sladkorno boleznijo potrebujemo od vsakega bolnika nujno naslednje podatke: 1. ime, priimek, rojstni kraj, rojstni dan, poklic;

- 2. Natančni naslov;
- 3. od kdaj je bolan na sladkorni boleznii;
- 4. ali prejema insulin;
- 5. kje se hrani (v gostilni, m. n. z. itd.).

To prijavo moraj oddati bolniki s sladkorno boleznijo, ki bivajo v Ljubljani, najkasneje do 26. junija 1945 pri vratarju splošne bolnišnice. Ost bolniki ljubljanskega okrožja naj pošljejo zgoraj navedene podatke po pošti na naslov: Diabetična ambulanca Splošne bolnišnice v Ljubljani.

Strokovnemu učitelstvu in nameščencem ljubljanske gluhozemnice
Pripravljali odbor za ustanovitev podružnice Strokove zveze prosvetnih delavcev in nameščencev na gluhozemnici v Ljubljani vabi učitelstvo in nameščentstvo gluhozemnice in zavoda za slepo mladino na informativni sestanek, ki bo v ponedeljek, dne 25. junija t. l. ob 20. uri v zavodni sobni.

III. moška realna gimn. v Ljubljani
Začasni vpis učencev od 1. do 8. razreda za šolsko leto 1945-46 bo v ponedeljek, 25. junija 1945 od 8. do 11. ure v šolskih prostorih pri uršulnikah v II. nadstropju. Učenci, ki se niso šolali na zavodu, naj prinesejo po možnosti k vpisu knjni list in zadnje šolsko izpisevalo.

Upraviteljstvo II. mešane meščanske šole v Ljubljani
(Zgornja Šolska) javlja, da bo sa učence v prvi razred in za nove učence ostalih razredov začasno vpisovanje v upraviteljevi pisarni na Vodniški cesti v ponedeljek in torek, t. l. 25. in 26. junija od 8. do 11. ure v razredih.

L. moška real. gimnazija v Ljubljani
Začasno vpisovanje učencev za 1945-46 bo v ponedeljek 25. in torek 26. junija vsak dan od 8. do 11. ure v razredih zavoda, Šubičeva ul. 1.

Drž. real. gimnazija v Novem mestu
Za dijake, ki so kot boreci, kot aktivisti OF, kot simpatizerji OF bili pregnani ali izključeni iz šol, se prične redni tečaj dne 2. julija. Prijave, overjene od pristojnega krajevnega odbora OF, naj vložijo takoj. Popravni izpiti bodo 27. junija.

Državno učiteljsiše v Ljubljani
Prijave za vpis v otroški vrtec in I. razred vadicne Državnega učiteljsiše v Ljubljani se bodo sprejemale dne 25. t. m. od 15. do 17. ure v šolskih prostorih (I. nadstropje). Za ostale razrede vadicne se bo vršilo prijavljanje 25. t. m. od 9. do 11. ure v razredih.

Zobna poliklinika za mesto Ljubljano, Vegova ulica 8
sprejema v zdravljenje sobnih in ustnih bolezni vsakogar. Svoje padlih borec, po okupatorju prisadete in plačila nemožne pa brezplačno ali proti malenkostni odškodnini s potrdilom krajevnih oblasti o premoženjskem stanju. Sprejema se od 15. do 18. ure.

Poštna telefonska sekcija izmenjala številke mestne telefon. podcentrale
in sicer namesto 20-41 do 20-49 na 41-20 do 41-29. Prav tako se je spremenila številka reševalne postaje in gasilcev od dosedanje 22-22 na 44-44.

Pripravljali tečaj za učence meščanskih šol v Ljubljani
se bo pričel v ponedeljek 2. julija t. l. Piemone prijave je vložiti pri ravnateljstvu ljublj. meščanskih šol do 25. junija.

Fizikalno društvo Krim
Sestanek se vrši v ponedeljek 25. junija ob pol 20. uri v prostorih bivšega prosvetnega društva v Trnovem.

Komanda mesta Ljubljana razglaš a
Razveljavlja se določba pod točko 6 odredbe št. 1 tuk. komande s dne 10. maja 1945 glede prepovedi točenja alkoholnih piiač s tem, da je odloj točenje alkoholnih piiač v javnih lokalih zopet dovoljeno. Prepovedano je še vsako pijančevanje, za kar odgovarjajo lastniki lokalov.

Komanda mesta Ljubljana, Sanitetni osek, objavlja
Vse edince, ki so stalno nameščene na teritoriji Komande mesta Ljubljana in vse prehodne, se obveščajo, da je Sanitetni osek Kom. de mesta Ljubljana ustanovil več razševalne a kopalnicami in postaj za odpravljanje arbežice. Vse edince, ki se želo razušiti, okopati ali odpraviti arbežo, naj se edhodno zglase na Sanitetnem osek u Komande mesta Ljubljana (Belgijska vojašnica), kjer dode potrebne napotnice.

IV. moška real. gimnazija v Ljubljani
poziva vse redne učence, da pridejo v torek 26. t. m. ob 8. uri v svoje učilnice. Vpis v I. razred in zamudnikov ter z drugih zavodov bo v sredo 27. in četrtak 28. od 8. do 11. ure v pisarni na porti uršulinskega samostana. Vpisovanje je brez dokumentov in neobvezno.

I. ženska realna gimnazija v Ljubljani (Poljane)
Prijave ušenk za pripustitev k polaganju sprejemnega izpita sa I. razred šolskega leta 1945-46 sa bodo sprejemale v torek, 26. junija t. l. od 8. do 12. dopoldne v gimnazijemk poslopu na Poljanah (vhod s Ciril-Metodove ulice). S seboj je prineseti rojstni in knjni list ter zadnje šolske ispisevale.

Poziv

Za časa okupacije in ob osvoboditvi je bilo mnogo električnega materiala, ki je bil last elektrarn, tovarn, privatnikov in okupatorja, odnošenega, poskritega ali leži kje bres pravega gospodarja.

Pozivamo vse, ki tak material — šico, aparate, stroje, transformatorje, izolatorje, orodje itd. — hranijo ali vedo zanj, da ves tak material nemudoma izroče ali prijavijo krajevnim NOO (OF), ki material proti protidru prevzamejo ali shranijo. Ako je sa demontaže potrebno strokovno osebe, obvesti krajevni odbor najbližje električno podjetje, ki mora poskrbeti za strokovno demontažo. Seznam zbranega materiala pošljejo krajevni odbori ali direktne eni spodaj navede ai zbiralni postaji ali pa okrajnemu NOO (OF), da ta obvesti najbližje zbiralno postajo.

Zbiralne postaje za elektrotehnični material so naslednje:

1. Obrati Kranjskih deželnih elektrarn v Zirovnici, Kranju, Črnučah — Grosupljem, Novem mestu, Kočevju, Ormožju, Krškem, Podlogu, Velenju in Slovenjgradcu.
2. Obrati elektrarne Fale v Mariboru, Laškem in Ormožu.
3. Elektranra prometovnika Trbovlje.
4. Elektranra Dravograd.
5. Elektranra Mariborski otek.

Zbiralne postaje elektrotehnični material proti izročitvi protidru prevzamejo in vskladiščejo. Seznam pošljejo ministrstvu sa industrijo in rudarstvo, oddelku za elektrifikacijo, ki edini razpolaga z materialom.

Brez posebnega dovoljenja ministrstva se ta material ne sme izročiti nikomur. Vsako prikrivanje zgoraj imenovanega materiala ali samolastno razpolaganje z njim se bo najstrožje kaznovalo. Smrti fašizmu — svobode narodul

NARODNA VLADA SLOVENIJE
Ministrstvo za industrijo in rudarstvo

Pozor bolniki s sladkorno boleznijo (diabetiki)

Zaradi preureditve zdravstvene oskrbe bolnikov s sladkorno boleznijo potrebujemo od vsakega bolnika nujno naslednje podatke: 1. ime, priimek, rojstni kraj, rojstni dan, poklic;

- 2. Natančni naslov;
- 3. od kdaj je bolan na sladkorni boleznii;
- 4. ali prejema insulin;
- 5. kje se hrani (v gostilni, m. n. z. itd.).

To prijavo moraj oddati bolniki s sladkorno boleznijo, ki bivajo v Ljubljani, najkasneje do 26. junija 1945 pri vratarju splošne bolnišnice. Ost bolniki ljubljanskega okrožja naj pošljejo zgoraj navedene podatke po pošti na naslov: Diabetična ambulanca Splošne bolnišnice v Ljubljani.

Strokovnemu učitelstvu in nameščencem ljubljanske gluhozemnice
Pripravljali odbor za ustanovitev podružnice Strokove zveze prosvetnih delavcev in nameščencev na gluhozemnici v Ljubljani vabi učitelstvo in nameščentstvo gluhozemnice in zavoda za slepo mladino na informativni sestanek, ki bo v ponedeljek, dne 25. junija t. l. ob 20. uri v zavodni sobni.

III. moška realna gimn. v Ljubljani
Začasni vpis učencev od 1. do 8. razreda za šolsko leto 1945-46 bo v ponedeljek, 25. junija 1945 od 8. do 11. ure v šolskih prostorih pri uršulnikah v II. nadstropju. Učenci, ki se niso šolali na zavodu, naj prinesejo po možnosti k vpisu knjni list in zadnje šolsko izpisevalo.

Upraviteljstvo II. mešane meščanske šole v Ljubljani
(Zgornja Šolska) javlja, da bo sa učence v prvi razred in za nove učence ostalih razredov začasno vpisovanje v upraviteljevi pisarni na Vodniški cesti v ponedeljek in torek, t. l. 25. in 26. junija od 8. do 11. ure v razredih.

L. moška real. gimnazija v Ljubljani
Začasno vpisovanje učencev za 1945-46 bo v ponedeljek 25. in torek 26. junija vsak dan od 8. do 11. ure v razredih zavoda, Šubičeva ul. 1.

Drž. real. gimnazija v Novem mestu
Za dijake, ki so kot boreci, kot aktivisti OF, kot simpatizerji OF bili pregnani ali izključeni iz šol, se prične redni tečaj dne 2. julija. Prijave, overjene od pristojnega krajevnega odbora OF, naj vložijo takoj. Popravni izpiti bodo 27. junija.

Državno učiteljsiše v Ljubljani
Prijave za vpis v otroški vrtec in I. razred vadicne Državnega učiteljsiše v Ljubljani se bodo sprejemale dne 25. t. m. od 15. do 17. ure v šolskih prostorih (I. nadstropje). Za ostale razrede vadicne se bo vršilo prijavljanje 25. t. m. od 9. do 11. ure v razredih.

Zobna poliklinika za mesto Ljubljano, Vegova ulica 8
sprejema v zdravljenje sobnih in ustnih bolezni vsakogar. Svoje padlih borec, po okupatorju prisadete in plačila nemožne pa brezplačno ali proti malenkostni odškodnini s potrdilom krajevnih oblasti o premoženjskem stanju. Sprejema se od 15. do 18. ure.

Poštna telefonska sekcija izmenjala številke mestne telefon. podcentrale
in sicer namesto 20-41 do 20-49 na 41-20 do 41-29. Prav tako se je spremenila številka reševalne postaje in gasilcev od dosedanje 22-22 na 44-44.

Pripravljali tečaj za učence meščanskih šol v Ljubljani
se bo pričel v ponedeljek 2. julija t. l. Piemone prijave je vložiti pri ravnateljstvu ljublj. meščanskih šol do 25. junija.

Fizikalno društvo Krim
Sestanek se vrši v ponedeljek 25. junija ob pol 20. uri v prostorih bivšega prosvetnega društva v Trnovem.

Poročilo oddelka za repatriacijo pri Ministrstvu za socialno politiko

Delo oddelka za repatriacijo je v polnem teku. Celokupno je bilo v Nemčijo deportirano ca. 350.000 Jugoslovanov. Od teh je bilo do sedaj repatriiranih samo ekotri slovenske ozemlje 22.451 vojnih jetnikov, internirancev in proseljencev.

Repatriiranje iz Nemčije so organizirali zvezni oficerji na Dunaju, poslani od jugoslov. vojne misije v Parizu, kakor tudi tovariši delegati, poslani od štaba za repatriacijo v Ljubljani. Po dosedanjih podatkih je na ozemlju med Münchenom in Nürnbergom zaposlenih na delu po kmetskih nad 40.000 naših proseljencev iz sektorja Rajhenburg—Brodice. Med njimi je tudi 1500 koroških družin.

Pričela se je repatriacija iz Graza in Dunaja in organizira se repatriacija iz Češke. Tovariši delegati bodo te dni »dpočovalj v Francijo, kjer bodo stopili v stik z Jugosl. vojno misije v Parizu. Obenem bodo akuali rošitji vprašanja povratka Jugoslovanov, ki so še v severni Italiji. V kratkem se bo pričela repatriacija jugoslov. državljanov iz področja Nemčije, zasedenega po ameriških vojaških silah in lahko pričakujemo zelo velikih transportov.

Repatriiranje je ovirano, ker morajo tovariši delegati izpolniti od strani vojaških zaveznških oblasti mnogo formalnosti v zvezi s potnimi dovoljenji. Prav tako so izpraznitive taborišča na Koroškem zvezane z mnogimi ovirami, ker so se med upravitelje in straže teh taborišč vrinili izrazito fašistični elementi, kot n. pr. pobegli domobranci in četniki.

Radi zelo perečega problema prehrane v Sloveniji, kateremu vzrok so predvsem prometne težave, nismo mogli takoj priti k masovno repatriaciji v l. 1941 izseljenih Slovencev v Srbijo, Bosno in Hercegovino.

Te dni je pa stekla prog a Beograd—Zagreb—Ljubljana in tako bomo lahko pospešili povratek naših izgnancev zankrat vsaj iz Bosne, Hercegovine, kjer žive naši rojaki v skrajno slabih materialnih priklakah.

Slovensko častnikarsko društvo

V torek 26. junija bo ob 13. uri v prostorih Novinarskega doma širs a konferenca članov društva.

Ravnateljstvo klesišne gimnazije v Ljubljani

sporoča vsem učencem in ušenkam, da se prijavijo v torek, dne 26. t. m. ali v četrtak 28. t. m. od 8. do 11. ure v ravnateljstvi pisarni v Šubičevi ulici v I. razred se lahko vpišejo tudi deklica. Dokumentov zadnje n i treba noseniti. Ušenci, ki se ne morejo osebno prijaviti, to lahko store tudi pisмено ali po pošti do 30. tega meseca.

Invalidski oddelek Ministrstva za socialno politiko

Pozivamo vse invalide NOV in POJ, ki so v civilnih službah ali pa od vojske odpušeni, in vee aktiviste, ki so bili radi svoje službe na terenu ranjeni, da se v roku 8 dni javijo na pristojnih komandah mesta v svrhu podditve znaka ranjenovev.

Vsem vojnim bolnišnicam

Osek za transfuzijo sporoča vsem bolnišnicam, da so jim na razpolago konservirana kri in hemosteti. Obenem sporočamo, da se ji pričel tečaj sa

OBVESTILA

Nedeljsko zdravniško službo
bo opravil od sobote 23. t. m. popoldne do ponedeljka 25. t. m. do 8. ure mestni zdravnik dr. Orel Vladimir, Grassallijeva 18, telefon 38-96.

Razstreljevanje municije
V ponedeljek dne 23. junija t. l. se pričnjen razstreljevanje municije in to na desni obali reke Save severno od vasi Kleče. Razstreljevanje bo trajalo do preklica. Opozarjajo se vsi, kakor tudi okolna naselja, da se za časa razstreljevanja municije ne približujejo do 1 km mesta, kjer se vrši razstreljevanje. Zahtevam stražarja se mora vsakdo brezopojno pokoravati. Mesta, kjer je prehod prepovedan, bodo obeležena z rdečimi zastavami.

Vsi tovariši montanisti
naj se zanesljivo udeležijo strokovne seje v ponedeljek 25. junija ob 19. uri v zbornici klasične gimnazije, Šubičeva 1-III (Uršulinsko poslopje).

V štabu za repatriacijo
se oglašajo povratniki internirani zaradi podpora, obleke itd. Teh stvari pa štab za repatriacijo ne ureja. Za potrebne povratnike internirance skrbi Ministrstvo za socialno politiko (Prijavni urad Gosposvet-ska 2). Tam dobijo potrebni povratniki aktivisti podpore, nakazila za obleke itd., ostali povratniki pa naj se obračajo na svoje kvartne odbore.

Ljubljanskim povratnikom v pojasnilo
Vsak povratnik brez razlike, pristojen v Ljubljano, ki je nujno potreben denarne in materialne podpore, naj se z utemeljeno prošnjo obrne izključno na socialnega referenta v svojem kvartu, kateremu mora predložiti objavo, izstavljeno od zbirne baze, iz katere je bil odpuščen.

Dodatne nakaznice za repatriiranje
Odeček za preskrbo MOOF v Ljubljani bo izdal nakaznice za dodatno hrano za repatriirance v dneh 24., 25. in 26. junija nima urami.

Dodatne nakaznice za repatriiranje
Odeček za preskrbo MOOF v Ljubljani bo izdal nakaznice za dodatno hrano za repatriirance v dneh 24., 25. in 26. junija nima urami.

Dodatne nakaznice za repatriiranje
Odeček za preskrbo MOOF v Ljubljani bo izdal nakaznice za dodatno hrano za repatriirance v dneh 24., 25. in 26. junija nima urami.

OGLASI

Bratje Tuma pozivajo

vse one, ki so po 4. II. 1945 na kakršen koli način prišli v posest njihove lastnine, da jo prostovoljno vrnejo v Moste, Pod jezami 9, telefon 36-16. Obenem prosijo vsakogar, ki ve, kje se nahaja kak njihov predmet, da to sporoči na isti naslov. Pogrešajo zlasti: eterična olja v aluminijastih in pločevinastih posodah, v opletenih balonih in steklenicah z etiketami Heine & Co. ali brez etiket, barve, celofan, pergamin in druge papirje, elektromotorje in razno orodje, telefonske aparate, tricikel, bicikel, pisalne in računske stroje, pisarniško oropje in potrebščine, peči, drva, premog, deske, stenske ure itd.

Nujno potrebujemo

1 kovinolivarja
2 kovinostrugarja

Unitas d. z o. z., Celovška 90-a

Tovarna pletenin, nogavic in trikotaže

»IKA« d. z o. z. v Kranju išče za takoj

mojstra za okroglo pletilno stroja (Rundstuhl), mojstra za gladko pletilno stroja (Kettenstuhl), nasmovalko za gladko pletilno stroja (Kettenstuhl), izučeno šiviljo, izučeno pletilje, nogavičarke za okroglo pletilno stroja, ročne šivilje in gospodinjske pomočnice.

»Parne krušne peči, navadne pekavske peči in stroje«

gradi in izboljšuje Tehnični biro dr. inž. Kasal & Kobau, Ljubljana, Mestni trg 23. — Telefon št. 25-46.

Slike maršala Tita in Stalina

Tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani je izdala v večji nakladi slike maršala Tita in Stalina. Slike so tiskane v velikosti 47 x 63 cm v bakrotisku in so primerne za šole, urade, trgovine, kakor tudi za privatnike. — Posamezna slika, tiskana na navadnem papirju, stane 5 lir, na boljšem papirju 25 lir, na izbranem, finem kartonu 50 lir. — Knjigarne in trgovine s papirjem dobe na gornje cene 25% popusta. — Naročila sprejema in dostavi slike naročniku

TISKARNA »LJUDSKE PRAVICE«
Ljubljana — Kopitarjeva ulica 6.

Moste: Ban Anton, Smartinska c. 107. Bežigrad: Kamenski Frano, Elinspielerjeva.

VIE: Jeločnik Viktor, Rožna dolina, cesta V-2.
SIŠKA: Možina Albin, Sišenska cesta 61. Nakaznice za dodatno hrano prejmejo vsi upravičeni okroglega mesta Ljubljana. Na nakaznicah je označena količina hrane, ki jo je določilo ministrstvo za trgovino in preskrbo. Ob izdaji nakaznice se bo označilo tudi ime trgovca, kjer se bo blago nabavilo. Razdelitev hrane med trgovce bo tako urejena, da bo vsak upravičenec prejel pripadajočo blago le pri trgovcu, ki bo na nakaznici označen.

Trgovci bodo pričeli z oddajanjem blaga v torek dne 26. junija.
Gori navedeni trgovci naj pridejo po nakaznice za dodatno hrano za repatriirance na »Navoda«, Novi trg št. 4-II v ponedeljek dne 25. junija 1945 ob 7. uri zjutraj. Cena za 1 dozo mesnih konzerv v težji 1 kg znaša v na drobni prodaji 40 lir, cene ostalemu blagu, t. j. moki, marmeladi in masti so nespremenjene.

Repatriiranci imajo pravico dobiti 2 meani konzervi po ½ kg. Ker je pa mesnih konzerv po ½ kg omejeno število, bodo dobili ostali eno dozo po 1 kg, oziroma 1 kg odvaganih mesnih konzerv.

Dodatki za repatriirance. Objavo ministrstva za trgovino in preskrbo, priobčeno v št. 51 našega lista, popravljamo. V peti vrsti bi se moralo glasil: »½ kg masti. Glede nakaznic je prav tako zagrešil tiskarski skrat pomoč. Pravilno bi se moralo glasil: »Nakaznice za to blago bodo dobili repatriiranci po mestnih ozir. krajevnih OF odborih.«

Narodno gledališče

24. junija, nedelja, ob 20.30 v opernem gledališču: **AKADEMIJA ZSM** (za javnosti).

25. junija, ponedeljek, ob 20.30 v opernem gledališču: **»RAZTRGANCI«**. Predstava za delegate kongresa ZSM

KINEMATOGRAFI

KINO MATICA:
»IVAN GROZNI«. Avtor: S. M. Eisenstein. - Predstave ob 10.15, 15, 17, 19 in 21 uri.

KINO SLOGA:
»OBNOVA STALINGRADA«. — Predstave ob 10 in 11 dopoldne; popoldne ob 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. V ponedeljek ob 15, 16, 17, 18, 19, 20 in 21 uri.

KINO MOSTE:
»MR. MOTO«. - Predstave ob 14.30, 16.30, 18.30 in 20.30.

KINO KODELJEVO:
»FANTOM JAHAC«. - Predstave ob 14.30, 16.30, 18.30 in 20.30.

DIREKCIJA DRŽAVNIH GRADBENIH PODJETIJ

Ljubljana, Dunajska cesta 1b-II.
sprejme
večje število gradbenih delavcev in profesionistov
za večje gradnje v Ljubljani in okolici. Za izdatno hrano je preskrbljeno. Zaradi nastopa dela se je javiti takoj!

MALIOGLASI

Službo dobe
Iščem GOSPODINJSKO POMOČNICO, ki zna dobro kuhati in opravljati vsa hišna dela. Plača in hrana dobra. Zglasti se med 12. in 2. uro. Naslov v upravi pod št. 879. b

Gospodinsko POMOČNICO, pridno, vajeno dela, samostojna, ta dela sprejme boljše družina. Naslov v upr. »Ljud. pravice« št. 776.

STRUGARSKI, MIZARSKI, rezbarski in slikarski pomočniki — tudi invalidi, za precizno delo, dobe takoj službo pri Dragu Višnar, umetna obrt. Jesenice, Gorenjsko. Nastop takoj.

KROJASKEGA pomočnika ali pomočnico za večletno prakso in strojno ključavnitarja išče industrijsko podjetje. Zglasti se v Metelkovi št. 15, Ljubljana. b

PISARNISKA MOČ z večletno prakso in strojno ključavnitarja išče industrijsko podjetje. Zglasti se v Metelkovi št. 15, Ljubljana. b

PISARNISKA MOČ z večletno prakso in strojno ključavnitarja išče industrijsko podjetje. Zglasti se v Metelkovi št. 15, Ljubljana. b

Prodajo
Damski DEZNI PLASC nov, balonski, s kapuco, prodaj ali zamenjam. Florjanska ul. 13-III., desno, zadnja vrata.

OTOMANO, NOVO, predvojni material, prodaja Egon Zakradšek, trgovina, Miklošičeva št. 34.

GROBOVI

Kot žrtve izdajalcev je umrl 19. jan. 1945 v Brodu na Savi naš edini sin, mož, oče in brat

MILKO ŽGAJNAR
odvetnik in koroski borec
Ljubljana, Banjaluka, Maribor, 23. apr. 1945.
Oče: Matej Žgajnar, sol. uprav. v p.; mati: Amalija, roj. Kante; žena: Gizela, roj. Sorn; sin: Miran; sestra: Vida; nečakinji: Zdenka, Majda; svaki: Rudolf Sorn in ostalo sorodstvo.

Umrl je 14. marca 1945 v Mauthausnu moj mož, naš skrbni striček, brat in svak

MIROSLAV ZOR
učitelj
Ljubljana, Buchenwald, Mokronog, 24. 6. 1945. Zalujoči: Zor, Zlajpah, Marinek.

Sporočimo žalostno vest, da je padel naš ljubljani sin, dobi mož, oče in brat

KVEDER MAVRICIJ — DRMAČ
partizan
rojen leta 1911 v Prevojah.
Njegovo truplo počiva v vasi Dob pri Domžalah. Ob priliki pokopa bomo naknadno obvestili. Naj mu bo lahka osvobodena domača zemlja. Prevoje, dne 20. junija 1945.
Zalujoči starši, žena z otročkoma, sestre in ostalo sorodstvo.

Za svobodno Slovenijo je padel leta 1942, v Cankarjevi brigadi, naš dobi edini sin, brat

ČELEDIN STANE
Naj mu bo lahka domača zemlja!
Gradec, Dvor, Podgrad, Ljubljana, dne 22. junija 1945.
Mati, in sestra Mimi ter ostalo sorodstvo.

Premnogim žrtvam v Dachau-u se je, iztrgan iz kroga svojih dragih, pridružil konec letošnjega majnika naš dobi. Ljubljani atek

MUNDA JOSIP
uradnik Jadranske zav. dr.
Ni mu bilo dano, da bi počival v sveti slovenski zemlji poleg naše dobre mame, ki ji je stedi po komaj sedmih mesecih.

Ljubljana, dne 23. junija 1945.
Zalujoči otroci: Majda, Marjan, Sonja, Joško.

Dne 21. oktobra 1943 je padel kot talec naš nepozabni mož, oče, sin, brat in striček

ANKELE FRANC
učitelj
Njegovo truplo leži v skupni grobnici domačih sotrpinov v Kostanjeviči, Ljubljana, Domžale, Kranj.

Zalujoči: Flora, žena; Borut, sinko; Ana, mati; Herma, sestra; VIII. brat; družini: Ankele, dr. Pintar in ostalo sorodstvo.

Sporočimo vsem, da je 16. maja 1944 padel, zadet od kroglo domačih izdajalcev pri Sodražici, partizan

MOKOREL VIKTOR — ZMAGO
učitelj — Intendant
Naj mirno počiva v svobodni zemlji, katero je tako goreče ljubil.
Ljubljana-Jesenice.

Zalujoči: Mara, žena; Tomislav, sinček; Fanl, mati; Flora, sestra; družini: Rabič, Ankele in ostalo sorodstvo.

Umrl je v 37. letu starosti v mukah in trpljenju leta 1942., v zaporih v št. Petru na Krasu, naš dobi mož, skrbni oče, sin in strič

IVAN VOLJK
kolarski mojster v Starem trgu pri Ložu.
Stari trg pri Ložu, Vrhnika, dne 23. 6. 1945.
Zalujoči: žena Albina, sin Janez, starši, bratje, sestre ter ostalo sorodstvo.

Preovratno HARMONIKO, 5 tonsko, za gumbe, ročna izdelava, malo rabljeno, ugodno prodam. Florjanska ul. 13-III., desno, zadnja vrata.

OTROSKO POSTELJICO, novo, prodam. — I. Pavlin, Sušteršičeva št. 7 podpril., Moste. l

Zamenjamo
Zamenjam PLEMENSKEGA PETELINA za 2 kokoši, Roza Orosič, Vegova št. 8, dvoriče, I. nadstropje.

GOJZERJE NOVE št. 44 zamenjam za živila. Naslov v upr. »Ljudske pravice« pod št. 944. l

OTROSKO KOLO za zamenjati za živila. Naslov v upr. »Ljudske pravice« pod št. 979.

Stanovanja
Sprejemam SOSTANOVANKO, brezplačno, v pomoč pri gospodinjstvu. Naslov v upr. »Ljud. pravice« št. 978. s

Sobo iščem
SOBO opremljeno, v sredini mesta, išče za takoj mirna gospodinjstva. Naslov v upr. »Ljud. pravice« št. 808.

Poizvedbe
6 KLJUČEV na obročku sem izgubila večraj dopoldne pri Nabavljalni zadrgi na Vodnikovem trgu. Poslednega najditelja prošim, da jih vrne proti nagradi v trgovini zadrga.

OD DOMA JE ODSLA 11. aprila t. l. 17letna Danica ali Albina Sever. Nahaja se nekje v Ljubljani. Kdor kaj ve o njej, se naproša, da javi njenemu očetu Sever Antonu, Vevče št. 90, p. Dev. Marija v Polju.

Vsem znancem sporočamo, da je v Mauthausnu po dvehletnem trpljenju, star 34 let, umrl naš nenadomestljivi predobri mož, atek, edini sin, brat, svak in strič

ODAR FRANC
tesarski mojster
in naša predobra hčerka, sestra, tetka, svakinja

ODAR CILKA — TATJANA
ki je bila 19. IV. 1945 mučena in umorjena. Naj v miru počivata!
Zalujoči rodbini: Odar, Debelak

Za svobodo in boljšo bodočnost je padel dne 9. septembra 1942 Lipovski dolini, v starosti 40 let naš dobi očka, tovariš

ZORKO — IVAN
partizan od 1941 leta.
Dragi očka, naj ti bo rahla naša hribovska zemlja.
Globoko žalujoča žena, otroka ter ostalo sorodstvo.

V zarji svobode je padel dne 26. aprila 1945 na Gorenjski, naš dragi

GREGORI JOŽA
železniški uradnik
— borec Prešernove brigade. Njegovo truplo počiva od prevoza ob cesti Lokve—Trnovo. Stražišče, Kranj, dne 18. junija 1945.
Zalujoči: žena Anica roj. Mavec; hčerka Marija; starši Josip in Neža; sestra Štefka.

Padel je pod strelci okupatorskih krvnikov moj 18 letni sin

DRAGO REŠ
kot talec odpeljan v Begunje in ubit 1. julija 1942 ob mostu v Mostah pri Zirovnici.
Moj starejši sin

MILOS REŠ
je umrl dne 15. januarja 1945 v taborišču v Mauthausenu.
Kranj, dne 18. junija 1945.

Marol in Marija Reš, starši; Viktorija, Stana, Teja in Draga, sestre; Maško, Kati in Drago Reš, stric, teta in bratrance in ostalo sorodstvo.

Za boljšo bodočnost našega naroda je umrl v interaciji v Sleziji radi izdaje domačih izdajalcev naša ljubljena hči, žena, sestra

SLAPAR VIKI roj. KVEDER
rojena leta 1908 v Prevojah.
Naj ji bo lahka tuja zemlja.
Prevoje, dne 20. junija 1945.
Zalujoči starši, mož, sestre in ostalo sorodstvo.

Globoko potrta naznanjam sorodnikom, prijateljem, znancem in tovarišem, da je moj dobi mož, skrbni oče, sin, brat, zet, svak, tovariš

DUŠAN LUNDER — KREŠIMIR
pokrajinski šolski nadzornik na Štajerskem.
padel v decembru 1942, star 42 let, na Menini planini.
Sv. maša se bo darovala na Viču 27. VI. 1945 ob 7. uri.

Ljubljana, Novo mesto, 22. VI. 1945.
Zalujoči: Vera roj. Kobal, žena; Marko in Dušan, sinova; Josipina, mati; Zdenka, sestra; Boris in Niko, brata ter ostalo sorodstvo.

Zrtvoval je svoje življenje v 39 letih starosti, tovariš

NACE VOLJK — FRIC
Padel je 15. maja 1944 kot sekretar oblasnega komiteta KPS za Štajersko.

Stari trg pri Ložu, Vrhnika, dne 23. 6. 1945.
Zalujoče rodbine: Voljk, Švigelj, Potrebuješ in Zagar.

Naznanjamo vsem, ki so jo poznali, da je po dolgi življenjski poti umrla naša dobra, blaga teta in svakinja

GOLF KLODILDA
učiteljica v pok.
Pogreb plemenite pokojnice bo v nedeljo, dne 24. t. m. ob 16. uri z Zal — kapele sv. Andreja k Sv. Križu.

Ljubljana, 23. junija 1945.
Globoko žalujoči ostali.

Dotrpel je naš ljubljani mož, atek, brat

KERŽIN FRANC
uradnik papirnice v Vevčah.

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v nedeljo, dne 24. t. m. ob pol 4. uri popoldne v Zal — kapele sv. Nikolaja k Sv. Križu.
Vevče, dne 22. VI. 1945.

Zalujoča žena Franca z otroci, sestre, bratje ter ostalo sorodstvo.

ZAHVALA.
Vsem, ki so kakor koli pripomogli k pogrebu in prenosu naših dragih veljaj naša najpripronejša zahvala.

Posebno se zahvaljujemo gg. Ančiku, Arku, Ložarju, Mohoriču, Pakalju in Brajerju, gg. zdravnikom v lazaretu Dachau ter predstavnikom naših krajevnih oblasti in č. duhovščini v Ribnici, kakor tudi vsem, ki so naše drago spremlili na njih zadnji poti.

Rodbine: Burgerjevi, Arkotovi in Trdanovi. Ribnica, dne 20. junija 1945.

Zahvala.
Zahvaljujem se vsem onim, ki so mojemu možu

FALATOV FRANCO
krojaškemu mojstru
za časa njegove dolgotrajne bolezni na kakršen koli način pomagali. Zahvaljujemo se tudi vsem onim, ki so rajnega spremlili na njegovih zadnji poti in sostanovalcem za poklonjeno cvetje in pomoč.

Pred enim letom, dne 24. junija 1944. je v Ljubljani preminula naša ljubljena žena, mati, stara mati in tača

IVANA KARDELJ
roj. Breceeljnik
Izmučeni z dolgotrajnim preganjanjem, ki je nikoli ni zlomilo, je okupator in njegovi pomagači tudi po smrti usmili dovolili javnega pogreba.

Ljubljana, 24. junija 1945.
Zalujoči rodbina: Edvard, mož; Pepca por. Vidmajer, hčerka; Edvard in Bojan, sinova; Borut, vnuk; Lojze Vidmajer in Pepca roj. Maček, zet in snaha.

Za svobodo svojega naroda je padel v borbi proti italijanskim okupatorjem v avgustu 1942 naš dragi sin, brat, stric in svak

IVAN KARDELJ
partizan-borec.
Njegovo truplo počiva nekje v rožkih gozdovih na Kočevskem.

Ljubljana, 24. junija 1945.
Zalujoča rodbina: Edvard, oče; Edvard in Bojan, Pepca por. Vidmajer, sestra in brata Borut, nečak, Lojze Vidmajer in Pepca roj. Maček, svakinja in svak.

Vsem sporočamo žalostno vest, da je po devetmesечnem mučenju v Celju in Mauthausnu, dne 2. februarja 1943, preminul v Dachau-u moj dobi, skrbni mož in oče

PETERNEL FRANC
krojaški mojster
Njegovo izmučeno telo sniva daleč od nas. Laško, dne 23. februarja 1945.

Zalujoči: Ivanka, žena; Branko, Pepca, Vladko in Marija, otroci, ter družine Kokol, Drogenik, Ulaga in Kerman.

Kot borec za svobodo je žrtvoval svoje življenje marca 1943 moj naš vse ljubljani mož in očka

CIRIL KRASNA
partizan mitraljezeec
Zalujoča žena Minka;
Ciril in Toneček, sinova; mama Genussi roj. Langer, Krašnovi in ostalo sorodstvo.

Za svobodo sta padla 22. jun. 1943 v Trišču

FRANC MAJČEN
rudar v Trbovljah
kot star borec prebran iz Trbovlj 22. junija 1941 zaradi fašističnega terorja.

JOŽE JERMANČIČ
kmečki sin iz Tolé
oba aktivista OF

Njihovi trupli so odvekli v Trebnje. Naj jima bo lahka svobodna slovenska zemlja, ki sta jo tako ljubila.

Zena Marija, hčerka Slavi in sestra Antonija ter ostalo sorodstvo.

Padla je 15. januarja 1944, stara 22 let, za zlato svobodo naša srčna ljubljena dobra hčerka, sestra, sestrična in nečakinja

MICI MAJERSIČ — DUNJA
nam. polit. kom.
Njeno truplo počiva začasno v Hrušici pri Novem mestu, od koder jo bomo pripeljali na domače pokopališče v Polju.

Zalog. Sp. Kašelj, Ljubljana, Dunaj, Cleweland, Split, 23. junija 1945.
Zalujoči: Maki in Frančiška, starši; Albin, Robi, kapetan J. A., brat; Fani in Majdica, sestri, ter ostalo sorodstvo.

V borbi je padel na Jelenovem žlebu dne 26. marca 1943 moj nepozabni mož in očka

ZAGAR JOSIP — JUG
pol.-kom. II. čete, I. bat. Gubčevske brigade
Njegov začasni grob je na Jelenovem žlebu. Ljubljana-Moste, dne 22. junija 1945.
Zalujoča žena Fani in hčerka Ernica.

V ponosni zavesti, da je po štiriletni borbi žrtvoval svoje življenje za svobodo slovenskega naroda, sporočamo, da je na velikonočno noč nedeljo 1945. leta padel na Vogalcah pri Idriji

PERC MIRO — MAKŠ
podpolkovnik in načelnik OZN-e za Primorsko
Pokopan je začasno, do prenosa v Ljubljano, na Vogalcah pri Idriji.

Ljubljana, Radovljica, Sevnica, št. Jernel, dne 23. aprila 1945.

Zalujoči: oče Anton; mati Frančiška; bratje Tone, Drago, Viki; sestra Fani, Milka, Vili; soročenka Zorka; svak Slavko; svakinja Gl. zela; nečaki in ostalo sorodstvo.

Po 15 mesecih muk in trpljenja je 10. aprila l. 1945, preminul v Dachau-u, ne da bi dočkal svobodo, naš oče

ZRIMSEK PAVLE
in naš nearečni brat